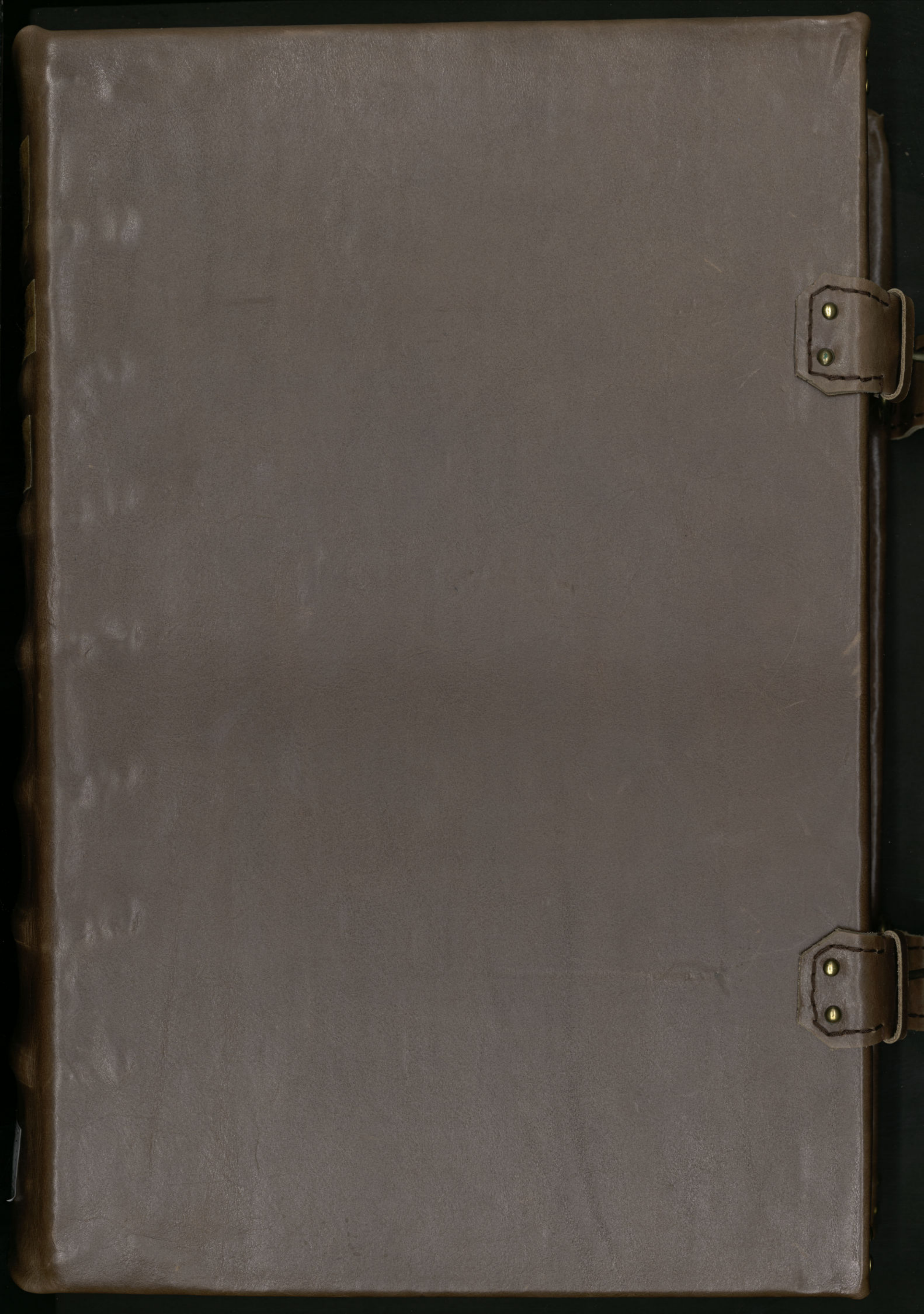

BIBLIA
SACRA

Biblia Montani
Municipalia.

Tom. 7

IMP
3
028

C
~~77~~
7

IMP
3
28

ILLVSTRISS. D. SIRLETI S. R. E.

CARDINALIS, ANNOTATIONES

VARIARVM LECTIIONVM IN PSALMOS, AD SACRI BIBLIORVM APPARATVS INSTRUCTIONEM.

N LIBRIS vulgatis inscriptio Psalmi secundi est ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ, sed in exemplari Vaticanæ bibliothecæ nulla est inscriptio, neque apud Hilarium Pittauiensem Episcopum, neque apud Ioannem Chrysostomum inuenimus inscriptum esse hunc Psalmum, quemadmodum neque Eusebius Cæsariensis habuit inscriptionem. Theodoritus Cyri annotat Psalmum hunc ἀνεπιγράφοι esse apud Hebræos. Conuenit cum his omnibus & beatus Augustinus. Melius igitur in Vaticano exemplari legitur sine inscriptione, quàm in Complutensi in quo est inscriptio ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ.

Verf. 9. Quod legitur in vulgatis libris, ὡς σκεῖν κεραμέως, in Vaticano est, ὡς σκεῖος κεραμέως: quam lectionem secutus Interpres vertit, *ut vas figuli*. Alij habent in numero multitudinis. Sed verior lectio est illa, ὡς σκεῖος, quippe quæ conuenit cum Hebræo, & cum nostra vulgata editione: Sic legit beatus Hilarius, sanctus & grauis Doctor, quemadmodum & beatus Augustinus. In Complutensi legitur ὡς σκεῖν, quam lectionem habuit Eusebius Cæsar. & Theodoritus Cyri.

PSAL. III. verf. 5. quod legitur, ἐγὼ δὲ κοιμήθην, in Vaticano libro est, ἐγὼ κοιμήθην, quam lectionem secutus Interpres vertit: *ego dormiui*. Sic legit Eusebius Cæsar. & Theodoritus Cyri. In Complutensi legitur, ἐγὼ δὲ κοιμήθην. sed melius in Vaticano exemplari quod non habet coniunctionem illam, δὲ, sicut neque in Hebræo legitur:

In eodem Psalmo vulgati libri habent ἔξηγέρθην ὅτι κύριος ἀντήληψάται μου. sed Vaticanus habet, καὶ ἔξηγέρθην ὅτι κύριος ἀντήληψάτο μου, quæ lectio conuenit cum nostra vulgata editione, in qua legitur, *Et exurrexi, quoniam Dominus suscepit me*: Complutensis habet ἔξηγέρθην, ὅτι κύριος ἀντήληψάται μου.

INSCRIPTIO quarti Psalmi est in libris impressis, εἰς τέλος ἐν ὕμνοις ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ. Vaticanus noster habet, εἰς τὸ τέλος ἐν ψαλμοῖς ὡδὴ τῷ Δαβὶδ: sic & Eusebius Cæs. in suis Comment. Theodoritus legit εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς ὡδὴ τῷ Δαβὶδ. hanc inscriptionem sequitur beatus Augustinus, ut apparet in quarti Psalmi enarratione.

PSAL. V. verf. 4. legitur in Complutensi τὸ πρῶτον ᾠδᾶσθήσομαι σοι καὶ ἐπύθεται με. in Vaticano exemplari τὸ πρῶτον ᾠδᾶσθήσομαι σοι καὶ ἐπύθεται. Sic habet & beatus Hieronymus in editione LXX: hanc lectionem secutus Interpres vertit, *Mane adstabo tibi & videbo*. Theodoritus legit, ἐπύθεται με, sed veriorē putamus lectionem ἐπύθεται, quæ & conuenit cum Hebræo.

Eod. Psal. verf. 9. quod habent vulgati libri κατὰ δυνάμειν ἐνώπιόν σου τὴν ὁδὸν μου: in Vaticano legitur κατὰ δυνάμειν ἐνώπιόν μου τὴν ὁδὸν σου. quam lectionem ut à LXX: Interpretibus editam approbat sanctus Hieronymus: Theodoritus sequitur, & interpretatur ἐνώπιόν σου τὴν ὁδὸν μου, quemadmodum & Interpres videtur legisse, & sanctus Augustinus. Sic enim habet, *Dirige in conspectu tuo iter meum*. Complutensis conuenit cum vulgata. In Vaticano libro legimus ἐνώπιόν μου τὴν ὁδὸν σου, quod conuenit cum Hebræo.

PSAL. VI. verf. 8. & 9. in vulgatis est ἤκουσε κύριος: in Vaticano εἰσήκουσε κύριος: Sic habet Theodoritus Cyri; sic & Interpres habuit, itaque vertit, *Exaudiuit Dominus*:

Verf. 10. Αἰχμωθεῖσαν καὶ ταραχθεῖσαν πάντες οἱ ἐχθροί, In Vaticano legitur Αἰχμωθεῖσαν καὶ ταραχθεῖσαν σφόδρα πάντες οἱ ἐχθροί μου. quam lectionem videtur secutus Interpres: itaque vertit, *Erubescant & conturbentur vehementer omnes inimici mei*. Sanctus Doctor Hieronymus fatetur in editione vulgata nō haberi vocē illam *vehementer*, sed tamen ab omnibus Interpretibus versum fuisse σφόδρα: quod in Hebræo legitur.

PSAL. IX. verf. 7. in Complutensi, & vulgata Græca lectione habetur, ἀπώλετο τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ. sed in Vaticano exemplari legitur, ἀπώλετο τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ. quam lectionem secutus est Interpres, & in Hebræo etiam habetur in numero multitudinis.

In eodem Psalmo verf. 9. vulgata editio Græca impressa habet, ἐν δικαιοῖαις ἐν θλίψεσι. Sic & in Complutensi legitur. Sed in Vaticano libro inuenimus ἐν δικαιοῖαις ἐν θλίψει: quam lectionem secutus Interpres vertit, *In opportunitatibus, in tribulatione*. In Hebræo etiam legitur in numero singulari.

Item verf. 15. quod legitur in libro impresso & Complutensi ἀγαλλιάσθη ὅτι τὸ σωτήριόν σου, In Vaticano est, ἀγαλλιάσομαι ὅτι τὸ σωτήριόν σου, quemadmodum & Interpres videtur legisse. Et in Hebræo habetur in numero singulari.

Item verf. 1. Psalmi decimi secundum Hebræos, impressus liber habet, ὑπερῶς ἐν δικαιοῖαις ἐν θλίψεσι: sed in Vaticano est ὑπερῶς ἐν δικαιοῖαις ἐν θλίψει. quemadmodum & Interpres legit, & in Hebræo habetur.

In eodem verf. 12. impressus liber habet, ἀνάσθη κύριε ὁ θεός μου. sic & Complutensis. In Vaticano est ἀνάσθη κύριε ὁ θεός, quemadmodum & Interpres habet, & Hebræa lectio.

Quod in eodem propè versu legitur in vulgata lectione, ἵνα πνήτων σου εἰς τέλος, In Vaticano non leguntur hæc verba, σου εἰς τέλος, neque in Hebræo. bene igitur Interpres conuertit hæc, *μη ἐπιλάθῃ ἵνα πνήτων*. ne obliuiscaris pauperum. In Complutensi leguntur etiam illa, σου εἰς τέλος.

Paulò post verf. 14. impressus habet, τὸ ᾠδᾶσθήσομαι αὐτῶν. sed in Vaticano legitur τὸ ᾠδᾶσθήσομαι αὐτῶν. quæ verba Interpres conuertit, *Ut tradas eos*. Complutensis habet, τὸ ᾠδᾶσθήσομαι αὐτῶν.

Item illud verf. 16. κύριος βασιλεύσει εἰς τὸν αἰῶνα, in Vaticano legitur, κύριος βασιλεύσει εἰς τὸν αἰῶνα: quam lectionem secutus Interpres vertit, *Dominus regnabit in æternum*. Ita legit & sanctus Augustinus.

QUOD in extremo versu Psalmi 10. legitur εὐθύτητας εἶδε, in Vaticano est εὐθύτητα εἶδε, quemadmodum & Interpres legit. Sic habet & Clemens Alexandrinus in Stromate VI. Sic & sanctus Augustinus, & Theodoritus: in Hebræo etiam habetur in numero singulari. In Complutensi legitur εὐθύτητας εἶδε.

PSAL. XI. verf. 2. lectio impressa habet ἐν καρδίᾳ ἐλάλησε κακὰ: in Vaticano legimus ἐν καρδίᾳ ἐλάλησαν. sic & Interpres habuit, sic & beatus Augustinus, & Theodoritus: in Complutensi legitur sicut in vulgato libro impresso.

Item verf. 3. in aliquibus libris impressis legitur, καὶ γλώσσαις μεγαλορρήμονα, in Vaticano legitur sine coniunctione illa καὶ, sicut & in Complutensi, in Hebræo, in sancto Augustino, & in vulgata nostra editione.

Paulò post verf. 4. τὰ χεῖλη ἡμῶν παρ' ἡμῶν ἔσται: in Vaticano legitur τὰ χεῖλη ἡμῶν ὑπὸ ἡμῶν ἔσται. quam le-

tionem secutus Interpres vertit, *Labia nostra à nobis sunt*. In Complutensi habetur, *παρ' ἡμῶν*, quemadmodum & beatus Augustinus videtur legisse. habet enim, *Labia nostra apud nos sunt*. Quæ lectio videtur etiam magis cum Hebræo conuenire.

Prope finem vers. 8. legitur *καὶ εἰς τὸν αἰῶνα*, in Vaticano habetur sine cōiunctione illa *καὶ*, sic & in Hebræo.

PSAL. XII. vers. 3. impressus liber habet, *ἐν καρδίᾳ με ἡμέρας καὶ νυκτὸς*, in Vaticano legitur *ἐν καρδίᾳ με ἡμέρας*, quemadmodum & in Hebræo. Interpres sic legit.

PSAL. XIII. vers. 4. quod legitur, *οἱ ἐθελοντες τὸν λαόν μου*, in Vaticano habetur, *οἱ κατεθελοντες τὸν λαόν μου*. Ita videtur legisse & Interpres.

QUARTI DECIMI Psalmi inscriptio est in libris impressis, *εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ*, sed in Vaticano legitur tantum *ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ*, *Psalmus David*. Sic est & apud beatum Augustinum, & sanctum Hieronymum, neque in Hebræo quicquam amplius habetur.

PSAL. XV. vers. 3. in libris impressis legitur *ἐθαυμάσωσεν ὁ κύριος πάντα τὰ δειλήματα αὐτοῦ*, in Vaticano autē est, *ἐθαυμάσωσε πάντα τὰ δειλήματα αὐτοῦ*, neq. in Hebræo legitur vox illa, *Domitius*, sic & Interpres habuit.

PSAL. XVI. vers. 2. *οἱ ὀφθαλμοί μου ἰδέτωσαν δόξυτητα*, in impresso libro & Complutensi. sed in Vaticano legitur, *οἱ ὀφθαλμοί σου ἰδέτωσαν δόξυτητα*. sic habuit Interpres, & est in Hebræo.

Item in vers. 8. *φύλαξόν με κύριε ὡς κόρυμβον*, in Vaticano legitur *φύλαξόν με ὡς κόρυμβον*, sic habuit Interpres, sic est & in Hebræo.

PSAL. XVII. vers. 3. *κίερα σωτηρίας μου καὶ ἀντιλήπτωρ μου*: in Vaticano legitur, *κίερα σωτηρίας μου, ἀντιλήπτωρ μου*, neque in Hebræo est coniunctio *καὶ*.

Item vers. 9. quod in aliquibus impressis legitur *ἀνδρακες ἀνήφθησαν ἐπ' αὐτῷ*, in Vaticano & Complutensi melius habetur, *ἀνδρακες ἀνήφθησαν ἀπ' αὐτοῦ*: sic habuit Interpres, & est in Hebræo.

Item vers. 15. *ἔξαπές εἰλε βέλη*, in Vaticano legitur *καὶ ἔξαπές εἰλε βέλη*. sic & Interpres legit, & in Hebræo habetur.

Item vers. 36. *καὶ ἔδωκάς μοι ὑπεραρισμὸν σωτηρίας*, in Vaticano legitur, *καὶ ἔδωκάς μοι ὑπεραρισμὸν σωτηρίας σου*: quam lectionem secutus est Interpres, & sic in Hebræo legimus.

Vers. 47. *Ὕψις κύριος καὶ δόλορητος ὁ θεός*, in Vaticano legitur, *Ὕψις κύριος, καὶ δόλορητος ὁ θεός μου*: quam lectionem secutus Interpres vertit, *Vixit Dominus, & benedixit Deus meus*.

Vers. 51. & ult. *μεγαλιώνται σωτηρίας τῆ βασιλείας*, in Vaticano legitur, *μεγαλιώνται σωτηρίας τῆ βασιλείας αὐτῆ*, quæ lectio conuenit cum editione Latina vulgata, & cum Hebræa.

PSAL. XIX. vers. 6. legitur in libris impressis *καὶ ἐν ὄνοματι κυρίου θεοῦ ἡμῶν*, sed in Vaticano est, *καὶ ἐν ὄνοματι θεοῦ ἡμῶν*, sic habuit Interpres, & est in Hebræo.

PSAL. XXI. vers. 12. *ἐκ ἔστιν ὁ βοηθῶν μοι*, in Vaticano ita est, *ἐκ ἔστιν ὁ βοηθῶν*: quam lectionem secutus Interpres vertit, *non est qui adiuret*; & in Hebræo tantundem est.

Item illud vers. 24. *φοβηθήτω δὴ ἀπ' αὐτῆ*, in Vaticano legitur, *φοβηθήτωσαν αὐτὸν*: in Complutensi, *φοβηθήτω δὴ αὐτοῦ*. Interpres videtur legisse vt est in Vaticano.

Post verba illa vers. 26. *ἔδοξα σοῦ ὁ ἔπαυτός μου ἐν ἐκκλησίᾳ μεγάλῃ*. Impressi libri habent, *ἔδοξα σοῦ ἐν ἐκκλησίᾳ μεγάλῃ, τὰς δούλας με δαποδώσω, vota mea reddam*. quæ lectio videtur melior, quia conuenit cum vulgata Latina, & Hebræa.

PSAL. XXI. vers. 5. impressi habent, *καὶ τὸ ποτήριόν σου μεθύσκον*. Vaticanus verò, *καὶ τὸ ποτήριόν μου μεθύσκον*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Et calix meus inebrians*: eamque veriore esse affirmat beatus Hieronymus in epistola ad Suniam, & Fretelam. cum & LX. & Hebræi; & omnes Interpretes sic habeant. In Complutensi verò legitur, *τὸ ποτήριόν σου*, &c.

PSAL. XXIII. vers. 6. quod in libris impressis legitur, *αὐτὴ ἡ γῆρα ζητούτων τὸν κύριον*, in Vaticano habetur, *αὐτὴ ἡ γῆρα ζητούτων αὐτὸν*. quæ lectio videtur melior, cum sit congruens vulgata nostra, & Hebræa.

PSAL. XXIII. vers. 2. post verba illa, *μὴ κατακλινῶ θείλω*, impressi libri & Complutensis habent, *εἰς τὸν αἰῶνα*. sed Vaticanum exemplar non habet, neque vulgata editio, neque Hebræa.

In eodem Psalmo vers. 14. quod legitur *καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ δηλώσει αὐτοῖς*, in Vaticano est, *καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ τὸ δηλώσει αὐτοῖς*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Et testamentum ipsius, vt manifestetur illis*. Eandem sequitur beatus Augustinus in Commentariis. beatus Hieronymus secutus priorem vertit: *Et testamentum ipsius manifestabit illis*.

Inscriptio PSAL. XXV. in libris impressis est *ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ*, sed in Vaticano hoc tantum legitur, *τῷ Δαβὶδ*. neque in Hebræo habetur quicquam amplius.

PSAL. XXVI. vers. 3. *εἰάν δὲ ᾤδρατάξῃτε*: in Vaticano, & Complutensi legitur sine coniunctione illa *δὲ*, quæ lectio conuenit cum vulgata.

In eodem vers. 4. *ἔυπνῃ ζητήσω*, in Vaticano *ταύτην ἐζητήσω*. Ita videtur legisse Interpres, quamobrem vertit, *hanc requiram*.

Item illud vers. 4. *καὶ ἐπισκέπησθε τὸ ναὸν τὸν ἄγιον αὐτῶν*. in exemplari Vaticano legitur, *καὶ ἐπισκέπησθε τὸν ναὸν αὐτῶν*: quæ lectio conuenit cum vulgata nostra Latina, & Hebræa. Sic legit & sanctus Doctor Hieronymus.

Vers. 6. qui legitur in libris impressis, *ἐκύκλωσα καὶ ἔθυσά ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ θυσίαν ἀνέσεως καὶ ἀλαλαγμῶν*, in Vaticano habetur sic, *ἐκύκλωσα καὶ ἔθυσά ἐν τῇ σκηνῇ αὐτῆ θυσίαν ἀλαλαγμῶν*: quam lectionem secutus Interpres vertit, *Circuini & immolauit in tabernaculo eius hostiam vociferationis*. Sic legit & sanctus Augustinus, nisi quod pro *hostiā vociferationis* habet, *hostiam iubilationis*.

Paulò post vers. 8. vulgati libri habent, *σοὶ ἔπεν ἡ καρδία μου, κύριον ζητήσω*: in Vaticano autem non leguntur verba illa, *κύριον ζητήσω*. quæ neque sunt in editione nostra vulgata, neque in Commentariis beati Augustini: conuenit etiam Hebraica lectio.

PSAL. XXVII. vers. 1. in quibusdam libris impressis post verba illa primi versus, *μὴ παρασιωπήσης ἀπ' ἐμοῦ*, defunt hæc, *μήποτε ᾤδρασιωπήσης ἀπ' ἐμῆ*, in Complutensi non defunt, nisi hæc duæ voces *ἀπ' ἐμῆ*. in Vaticano lectio est integra: vt etiam in Theodorito.

Sequens vers. *εἰσάκουσον κύριε τῆ φωνῆς*, in Vaticano legitur, *εἰσάκουσον τῆ φωνῆς*: quam lectionem veriore esse docet beatus Hieron. in his quæ scripsit ad Suniam & Fretelam. Ait enim additam esse vocem illam *κύριε*.

Eod. Psalmo vers. 3. quod legitur, *μὴ σκελεύσῃς με μετ' ἀμαρτωλῶν*: Vaticanum exemplar habet sic, *μὴ σκελεύσῃς μετ' ἀμαρτωλῶν τὸ ψυχλὸν μου*. hanc lectionem secutus est beatus Augustinus in Comment. Sed neq. Theodoritus, neq. alij, quos legerim, habent, nisi Vaticanus tantum liber: quod volui notare, ne quis cum pro eo, quod in vulgata legitur: *Ne simul trahas me cum peccatoribus*, in Commentariis sancti Augustini legit, *Ne simul trahas cum peccatoribus animam meam*; existimet temerè hoc dixisse sanctum Doctorem illum, cum etiam, vt diximus, in nonnullis exemplaribus Græcis lectio illa inueniatur, *μὴ σκελεύσῃς μετ' ἀμαρτωλῶν τὸ ψυχλὸν μου*.

INSCRIPTIO Psalmi XXI. in libris impressis est, *ψαλμὸς ᾠδῆς τῆ ἐγκαινισμοῦ τῆ οἴκου Δαβὶδ*: in Vaticano autem legitur, *εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς ᾠδῆς τῆ ἐγκαινισμοῦ τῆ οἴκου Δαβὶδ*. Eandem inscriptionem habet Theodoritus in suis Commentariis: nisi quod verba illa, *εἰς τὸ τέλος*, habet in fine inscriptionis. Eandem secutus est & sanctus Augustinus. Sic enim habet, *In finem Psalmus cantici dedicationis domus ipsi David*.

In eodem Psalmo vers. 8. vulgati libri habent, *ἀπέσρεψας δὲ τὸ πρὸς ὤμων σου*: in Vaticano legitur sine coniunctione illa *δὲ*, *ἀπέσρεψας τὸ πρὸς ὤμων σου*: quam lectionem

lectionem secutus Interpres conuertit, *Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.* Eodem modo habet & sanctus Augustinus in suis Commentariis, neque in Hebræo legitur coniunctio aliqua.

PSAL. xxx. vers. 5. Vulgati libri Græci habent, *ὅτι σὺ εἶ ὑπερασπιστὴς μου κύριε*, in Vaticano habetur hoc tantum. *ὅτι σὺ εἶ ὑπερασπιστὴς μου.* Sic & vulgata Latina editio, & beatus Augustinus legit in enarratione huius Psalmi.

Eod. Psalmo vers. 9. quod legitur in vulgatis *ἐκλήσασάς με εἰς χεῖρας ἐχθρῶν*, in Vaticano est, *ἐσωκέλευσάς με εἰς χεῖρας ἐχθροῦ.* quam lectionem secutus Interpres vertit, *Nec conclusisti me in manibus inimici.* Sic & beatus Augustinus: nisi quod pro *in manibus*, legit *in manus.*

PSAL. xxxi. vers. 2. pro eo quod vulgata editio habet, *Nec est in spiritu eius dolus*: In libris Græcis impressis legitur, *ἐδὲ ἐξῆν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ δόλος*, *Nec est in ore eius dolus.* quam lectionem secutus est & beatus Augustinus. Verum Lxx. Interpretes, & Theodotion quinta & sexta editio, & Aquila & ipsum Hebraicum in spiritu eius habent, vt sanctus Hieronymus annotauit in his quæ scripsit ad Suniam, & Fretelam. Vera igitur lectio Græca est, *ἐδὲ ἐξῆν ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ δόλος.* quam secutus Interpres vertit, *Nec est in spiritu eius dolus.* Ita legit beatus Ambrosius in libro II. de Pœnitentia cap. v. & de Noë cap. Lxx.

PSAL. xxxii. vers. 3. Vaticanus liber habet, *καλῶς ψάλατε ἐν ἀλαλαγμῶ*: pro quo in vulgatis libris legitur, *καλῶς ψάλατε αὐτῶ ἐν ἀλαλαγμῶ*, conuenit cum Hebræo: sed Interpres legit *καλῶς ψάλατε αὐτῶ ἐν ἀλαλαγμῶ*.

In eodem Psalmo vers. 5. vulgata editio habet *ἀγαπῶν ἠλεημοσύνην καὶ κέλιον ὁ κύριος*, sed in Vaticano legitur *ἀγαπῶν ἠλεημοσύνην καὶ κέλιον*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Diligit misericordiam, & iudicium*: neque in Hebræo est amplius. Sic legit & sanctus Doctor Augustinus.

Item illud vers. 20. *ἡ δὲ ψυχὴ ἡμῶν*, in Vaticano legitur, *ἡ ψυχὴ ἡμῶν*, neque in Hebræo est amplius. hanc lectionem secutus Interpres vertit, *Anima nostra, &c.* sic legit & beatus Augustinus.

In extremo vers. eiusdem Psalmi legitur *ἤρῳτο κύριε τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς*. At in Vaticano exemplaria eadem verba leguntur hoc ordine, *ἤρῳτο τὸ ἔλεός σου κύριε ἐφ' ἡμᾶς*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Fiat misericordia tua Domine super nos.* Eodem ordine verborum legitur hic versus & in Hebræo.

PSAL. xxxiii. vers. 5. quod legitur in vulgatis libris *ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων μου*. in Vaticano habetur, *ἐκ πασῶν τῶν παροσμῶν μου*: sed Interpres legit, *ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων μου*. Itaque vertit, *Ex omnibus tribulationibus meis.*

INSCRIPTIO Psalmi xxxiiii. in vulgatis libris est, *ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ*: sed in Vaticano est *τῷ Δαβὶδ*, neque in Hebræo est amplius.

In eodem Psalmo vers. 11. legitur in Græcis vulgatis, *ἀνεστάντες μοι μάρτυρες*, in Vaticano autem, *ἀνεστάντες μάρτυρες*: quam lectionem secutus Interpres vertit, *Surgentes testes*. Conuenit lectio Vaticani libri cum Hebræo. Eodem modo legit & sanctus Augustinus in Commentariis.

In eodem Psalmo vers. 20. *καὶ ἐπ' ὄργην δόλοισι διελογίζοντο*: sed Vaticanus liber habet, *καὶ ἐπ' ὄργην τῆς γῆς δόλοισι διελογίζοντο*. Sed Interpres legit, vt est in Vaticano. itaque vertit, *In iracundia terre dolos cogitabant.* Sic legitur videtur & Theodorus.

Item vers. 24. quod legitur, *κρίνον με κύριε καὶ τὴν δίκαιοσύνην σου*, in Vaticano est, *κρίνον με καὶ τὴν δικαιοσύνην σου*: quam lectionem habet Hebraica & vulgata nostra editio.

INSCRIPTIO Psalmi xxxv. in libris Græcis vulgatis est, *εἰς τὸ τέλος τῷ παιδὶ τῷ κυρίῳ Δαβὶδ*, in Vaticano

eadem est, nisi quod pro *τῷ παιδὶ* legitur *τῷ δαβὶδ*.

INSCRIPTIO Psalmi xxxvi. in vulgatis est, *ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ*, sed in Vaticano tantum legitur, *τῷ Δαβὶδ*, neque amplius est in Hebræo.

Pro eo quod in eodem Psalmo vers. 4. legitur in Græcis impressis, *δὴ σὺ τὰ αἰτήματα*, Vaticanus codex habet *δώσει σὺ τὰ αἰτήματα*. quam lectionem secutus est & Interpres Latinus.

Item quod legitur vers. 7. *ἐν ἀνθρώπῳ ποιῶν πονηροῦν*, in Vaticano est, *ἐν ἀνθρώπῳ ποιῶν πονηροῦν*.

In eodem vers. 23. legitur, *καὶ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ διελέσει σφόδρα*, in Vaticano habetur, *καὶ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ διελέσει*. quā lectionem secutus Interpres vertit, *Et viam eius volet.*

Item in vulgatis Græcis vers. 24. habetur, *κύριος ἀντιστήξει χεῖρα αὐτοῦ*. sed in Vaticano legitur *κύριος ἀντιστήξει χεῖρα αὐτοῦ*: quam lectionem sequens Latinus Interpres vertit, *Dominus supponit manum suam.*

In eodem vers. 26. legitur, *ἔλεει καὶ δανεῖζει ὁ δίκαιος*: in Vaticano habetur, *ἔλεει καὶ δανεῖζει*: quæ lectio conuenit cum vulgata editione.

PSAL. xxxvii. vers. 21. prope finem, quod legitur, *οἱ ἀνταποδιδόντες μοι κακὰ*, in Vaticano est, *οἱ ἀνταποδιδόντες κακὰ*: quæ lectio conuenit cum editione vulgata Latina.

PSAL. xxxviii. vers. 11. vulgata lectio Græca habet, *ὅτι τῆς ἰχθύος*: sed Vaticanus codex, *ὅτι τῆς ἰχθύος*. Sic & Interpres Latinus habuit.

Sequens vers. 12. habet, *πλὴν μάτῳ παῖ ἀνθρώπου*, in Vaticano legitur, *πλὴν μάτῳ παῖ ἀνθρώπου ταράσσεται*. quæ lectio conuenit cum editione Latina vulgata.

PSAL. xxxix. vers. 7. vulgata lectio Græca continet, *ὀλοκαυτώματα καὶ πᾶσι ἀμαρτίας ἐκ ἐξήτησας*: sed Vaticanus codex, *ὀλοκαύτωμα καὶ πᾶσι ἀμαρτίας ἐκ ἐξήτησας*: quam lectionem secutus Interpres Latinus vertit *holocaustum, & pro peccato non postulasti*. In epistola verò ad Hebræos cap. 10. vers. 6. Paulus Apostolus habet *holocaustomata*.

PSAL. xl. vers. 4. vulgata lectio Græca est, *κύριος βοηθήσει*, Vaticanus verò liber habet, *κύριος βοηθήσας*. Sic & Interpres Latinus habuit: itaque vertit, *Dominus opem ferat*.

In eodem legitur vers. 7. in vulgatis, *καὶ εἰσεπορεύετο τοῦ ἰδεῖν*: sed in Vaticano habetur, *καὶ εἰ εἰσεπορεύετο τοῦ ἰδεῖν*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Et si ingrediebatur, vt videret*. quæ lectio verior est, & conuenit cum Hebræo.

PSALM. xlii. vers. 2. vulgata lectio est, *καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν*. in Vaticano est, *οἱ πατέρες ἡμῶν*: quod etiam in Hebræo legitur sine coniunctione.

Item illud vers. 10. *ἐκ ἐξελύσῃ ὁ θεὸς ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν*: in Vaticano legitur, *ἐκ ἐξελύσῃ ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν*. Vocem illam ὁ θεὸς neque in Græcis emendationibus, neque in Hebræo legimus. beatus etiam Hieronymus in his, quæ scripsit ad Suniam & Fretelam, asserit hoc loco superfluum esse. At beatus Augustinus videtur legisse, vt nunc habetur in vulgatis libris Græcis.

In eodem Psalmo vers. 13. legitur in Complutensi, & aliis vulgatis libris Græcis, *καὶ ἐκ ἦν πλῆθος ἐν τοῖς ἀλαλάγμασιν*: sed in Vaticano, *καὶ ἐκ ἦν πλῆθος ἐν τοῖς ἀλλάγμασιν*: quam lectionem secutus Interpres vertit, *Et non fuit multitudo in commutationibus*. Corruptè autem legitur, *ἀλλάγμασιν*, cum sit legendum *ἀλλάγμασιν*: beatus Augustinus legit, & interpretatur, *ἐν ταῖς ἀλλάγμασιν*, hoc est, *in inbilationibus*; sed verior lectio est, *ἐν τοῖς ἀλλάγμασιν*.

PSAL. xliiii. vers. 12. & 13. quod legitur, *καὶ προσκυνήσεις αὐτῷ, καὶ συγάτηρ τύσου*, in aliis manuscriptis Græcis habetur his verbis: *προσκυνήσουσιν αὐτῷ συγάτηρ τύσου ἐν δάσῃ*. Ita vertisse Lxx. Interpretes

testis est Theodoritus. Hanc lectionem secutus beatus Augustinus legit, *Adorabunt cum filia Tyri in muneribus.*

In eodem Psalmo vers. 17. vulgata lectio habet, *ἐξήγησαν υἱοὶ σου*: sed Vaticana *ἐξηγήθησαν σοὶ υἱοὶ*. quam secutus Interpres Latinus vertit, *Nati sunt tibi filij*. sic legit & beatus Augustinus.

Item illud vers. 18. *μνηθήσομαι τὸ ὄνοματός σου*: in aliis legitur *μνηθήσονται τὸ ὄνοματός σου*. Priorem lectionem sequitur Hieronymus, in his quæ scripsit ad Principiam virginem; posteriorem Augustinus in Commentariis.

PSALM. XLV. vers. 6. *καὶ ἔσαλευθήσεται*, in Vaticano legitur, *ἔσαλευθήσεται*. In Hebræo etiam legitur sine coniunctione. sic & in Commentariis sancti Augustini.

Paulò post vers. 7. vulgati libri habent, *ἔδωκε φωνὴ αὐτοῦ ὁ ὑψιστός*. sed Vaticanus, *ἔδωκε φωνὴ αὐτοῦ*: quæ lectio verior est, congruens cum Hebræo, & cum nostra vulgata.

Paulò post vers. 9. in vulgatis Græcis, *δεῦτε καὶ ἴδετε*. in Vaticano, *δεῦτε ἴδετε*: neque in Hebræo legitur cum coniunctione. Item illud, *τὰ ἔργα τῆς δεξιᾶς σου*: in Vaticano est, *τὰ ἔργα τῆς κυρίου*. quam lectionem secutus est Interpres Latinus, & sanctus Augustinus.

PSALM. XLVII. vers. 10. vulgata lectio Græca habet, *ἐν μέσῳ τῆς λαοῦ σου*. sed Vaticanus codex, *ἐν μέσῳ τῆς λαοῦ σου*: quam lectionem secutus Interpres vertit, *In medio templi tui*. Priorem lectionem sequitur sanctus Augustinus in huius Psalms enarratione. Verùm sanctus Hieronymus scribens ad Suniam & Fretelam, probat veram lectionem esse *ἐν μέσῳ τῆς λαοῦ σου*: Complutensis habet *ἐν μέσῳ τῆς λαοῦ σου*.

PSALM. XLVIII. vers. 15. vulgati libri habent, *ἐκ τῆς δόξης αὐτῶν ἐξώδησαν*: Vaticanus verò, *ἐκ τῆς δόξης αὐτῶν* sine verbo illo *ἐξώδησαν*: neque Augustinus habuit, neque Theodoritus in libris emendatis.

Vers. 21. & ult. Psalms legitur in libris vulgatis, *καὶ ἀνθρώπος ἐν πνεύματι ὄν*: sed in Vaticano habetur, *ἀνθρώπος ἐν πνεύματι ὄν*. quam lectionem veriore esse docet beatus Hieronymus: quo loco ad Suniam & Fretelam scribens, ait: Sciendum quòd iste versiculus, *Homo cum in honore esset*, bis in hoc Psalmo sit, & in priori additam habeat & coniunctionem, in fine non habeat. hæc sanctus & illustris Doctor Hieronymus. beatus etiam Augustinus legit sine coniunctione.

PSALM. XLIX. vers. 7. quod legitur in libris vulgatis, *ἀκουσον λαός μου ἢ λαλήσω σοι*: In Vaticano exemplari est, *ἀκουσον λαός μου καὶ λαλήσω σοι*. liber Complutensis habet vt Vaticanus. quæ lectionem sequitur Interpres.

In eodem Psalmo vers. 10. vulgati libri habent *τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ*. ita & Complutensis. sed in Vaticano legitur *τὰ θηρία τῆς δρυμῶν*. quam lectionem testatur Euthymius se vidisse in nonnullis exemplaribus. hanc & Interpres secutus vertit, *silvarum*.

In eodem Psalmo vers. 15. quod vulgati libri habent, *ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως σου*: in Vaticano legitur, *ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως*. sic & Interpres habuit, neque in Hebræo est aliquid amplius. sanctus Augustinus legit, *In die tribulationis tue*. Sic & in Complutensi legitur.

Item illud vers. 18. *καὶ μετὰ μοιχῆς*: in Vaticano legitur, *καὶ μετὰ μοιχῶν*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Et cum adulteris*: in Complutensi habetur, *καὶ μετὰ μοιχῆς*. sed verior illa est, *καὶ μετὰ μοιχῶν*: nam & in Hebræo legitur in numero multitudinis. Sanctus Augustinus legit, *Et cum adulteris*. Euthymius Monachus secutus est alteram illam lectionem *μετὰ μοιχῶν*.

In eodem Psalmo vers. 21. in vulgatis legitur, *ὠδύνη σου καὶ πένθος σου τὰς ἀμαρτίας σου*. in Vaticano habetur, *ὠδύνη σου καὶ πένθος σου*. quam lectionem habuit Interpres, & beatus Augustinus. Verba verò illa *τὰς ἀμαρτίας σου* puto notata esse pro glossmate, & posita irrepsisse in contextum verborum: cum vera le-

ctio sit *ὠδύνη σου καὶ πένθος σου*. Et tamen in Complutensi, in Euthymio, & aliis coronidem hanc impressam legimus.

In extremo versu eiusdem Psalms legitur in vulgatis, *δείξω αὐτῷ τὸ σωτήριόν μου*: sed in Vaticano exemplari est, *δείξω αὐτῷ τὸ σωτήριόν σου*. quod & Interpres vulgatus sic habuit: itaque vertit, *Ostendam illi salutare Dei*. Ad eundem modum legit sanctus Augustinus. Hanc lectionem puto veriore esse; cum & in vetustissimo Vaticano exemplari legatur, & conueniat cum Hebræo. Theodoritus Cyri legit, *δείξω αὐτῷ τὸ σωτήριόν σου*.

INSCRIPTIO Psalms quinquagesimi habet in libris Græcis vulgatis, *ἠνίκα εἰσήλθε πρὸς βηρσαβὲ τὴν γυναικᾶ ἐλείου*. Vaticanus codex non habet verba hæc: *τὴν γυναικᾶ ἐλείου*, neque in Hebræo sunt, neque in enarratione sancti Doctoris Augustini.

Quod vulgati libri habent vers. 13. *καὶ τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον*, in Vaticano legitur, *καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιόν σου*. quo ordine & in Hebræo scriptum inuenimus.

PSALM. LI. vers. 4. quod vulgata lectio Græca habet, *ἐξεδὴν ἠκονημένον*, in Vaticano legitur, *ἐξεδὴν ἐξηκονημένον*.

Item quod sequitur paulò post *ἠγάπησας πάντα ῥήματα*, in Vaticano est, *ἠγάπησας πάντα τὰ ῥήματα*.

PSALM. LII. vers. 5. quod in vulgatis legitur, *οἱ κατεδίοντες τὸν λαόν μου ἐν βρώσῃ ἀρτοῦ*: Vaticanus liber habet, *οἱ κατεδίοντες τὸν λαόν μου βρώσει ἀρτοῦ*.

Item illud, *τὸν κύριον ἐκ ἐπεκάλεσαν*: in Vaticano legitur, *τὸν θεὸν ἐκ ἐπεκάλεσαν*. quam lectionem puto veriore, quia conuenit cum Hebræo; quam & Interpres noster habuit: ac propterea vertit, *Deum non inuocauerunt*. Eandem secutus est & beatus Augustinus in Commentariis.

PSALM. LIII. titulus, in vulgatis legitur, *ἐκ τῆς δόξης αὐτῶν ἐξώδησαν*: sed in Vaticano est, *ἐκ τῆς δόξης αὐτῶν* sine verbo illo *ἐξώδησαν*: quæ lectio conuenit cum Hebræo; quam & sanctus Augustinus secutus est: sic enim habet, *In finem in hymnis intellectus ipsi David*. Eodem modo Theodoritus & Euthymius.

Eodem Psalmo vers. 9. quod legitur in vulgatis, *προσδεχόμενος τὸν θεὸν τὸν σωζόντα*: in Vaticano est, *προσδεχόμενος τὸν σωζόντα*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Expectabam eum qui saluum me facit*. Eandem habet & sanctus Augustinus in Commentariis, nisi quòd pro *facit*, habet *faceret*: Sic enim ait, *Expectabam eum qui saluum me faceret*. in Complutensi legitur vt in vulgatis Græcis libris.

In eodem Psalmo vers. 10. impressi libri habent, *καταπόντισον κύριε καὶ καταδίελε*: in Vaticano legitur sine coniunctione illa *καὶ*, quæ neque in Hebræo est: & videtur verior lectio si legatur *ἀσυνδέτως*.

Item vers. 11. quod legitur, *καὶ ἀνομία καὶ κόπος*, in Vaticano habetur, *ἀνομία καὶ κόπος*: quod & Interpres sic legit, & beatus Augustinus, Complutensis, Theodoritus, & Euthymius habent, *καὶ ἀνομία καὶ κόπος*: sed puto melius legi sine coniunctione priore.

In eodem Psalmo vers. 17. vulgata lectio Græca habet, *καὶ ὁ κύριος εἰσήκουσέ μου*: sed in Vaticano legitur, *καὶ ὁ κύριος ἔσωσέ με*. hanc lectionem secutus Interpres vertit, *Et Dominus saluauit me*; quæ conuenit cum Hebræo; licet beatus Augustinus habeat, *Et Dominus exaudivit me*: nimirum quòd in multis exemplaribus legitur, *καὶ ὁ κύριος εἰσήκουσέ μου*: & ipse secutus est Theodoritus, & Euthymius monachus.

Est in eodem vers. 22. iuxta vulgatos libros, *ἠγασαν αἱ καρδίαι αὐτῶν*: sed in Vaticano legitur *ἠγασεν ἡ καρδία αὐτῶν*. hanc lectionem secutus Interpres vertit, *Arroripuit cor illius*. Eandem habuit & sanctus Augustinus. quæ conuenit etiam cū Hebræo. Complutensis habet *ἠγασαν αἱ καρδίαι αὐτῶν*. Eodē modo legit Theodoritus & Euthymius.

Item quod sequitur vers. 22. *ἠπαλιώθησαν οἱ λόγοι αὐτοῦ*: in Vaticano legitur *ἠπαλιώθησαν οἱ λόγοι αὐτοῦ*. Sic legit &

legit & Interpres: nam habet, *Molliti sunt sermones eius.* Ita & sanctus Augustinus. sed Theodoritus, Euthymius, & Complutensis habent *ἄπαινον*. sed puto melius legi *ἄπαινον*, quia conuenit cum Hebræo, cum vulgata editione, & cum sancto Doctore Augustino.

In vers. 24. & vlt. legitur, *ἐγὼ δὲ κύριε ἐλπιδὸν ἔπι σέ:* sed in Vaticano, *ἐγὼ δὲ ἐλπιδὸν ἔπι σέ:* quæ lectio conuenit cum vulgata Latina, & cum Hebræa. sanctus Augustinus secutus est priorem lectionem.

PSAL. LV. vers. 3. & 4. quod vulgata lectio habet *ἄπαινον ἡμέρας & φοβηθήσομαι*, legendū esse, *ἄπαινον ἡμέρας φοβηθήσομαι*, affirmat beatus Hieronymus in his quæ scripsit ad Suniam & Fretellam, quo loco dicit additam esse negationem illam &. Eius autem verba sunt. Dicitis in Græco vos inuenisse, *ὅτι πολλοὶ πολέμου ἔμελλον με*, *ἄπαινον ἡμέρας & φοβηθήσομαι*, id est non timebo, quod additum est: & est ordo; Quoniā multi dimicant aduersum me, idcirco ego ab altitudine diei timebo, hoc est, non bellantes aduersum me, sed tuum excelsum timebo lumen. Ex his beati Hieronymi verbis aperte intelligimus, LXX. Interpretes vertisse *φοβηθήσομαι* sine negatione. quam lectionem retinuit Interpres noster vulgatus, neque in Hebræo legitur hic versus cum negatione, neque apud sanctum Augustinum, nisi quod videtur legisse *φοβηθήσομαι* pro *φοβηθήσομαι*. Mirum tamen videtur quod in Theodorito, Euthymio, & Complutensi legatur *& φοβηθήσομαι*, & vix in vno Hieronymo inueniatur vera lectio, quam & Interpres secutus est. Non deest Græcus codex, qui habet, *ὅτι πολλοὶ οἱ πολέμου ἔμελλον με, φοβηθήσομαι*. *ἐγὼ δὲ ἐπι σοὶ ἐλπιδὸν*. hanc lectionem secutus est beatus Augustinus, vt ex eius enarratione in hunc Psalmum cognosci potest.

In eodem Psalmo vers. 8. legitur *ὑπὲρ τῆ μηθενὸς ὡσεὶ ἄπαινον*: sed emendatiore libri habent, *ὑπὲρ τῆ μηθενὸς σώσεις ἄπαινον*. Ita legit Interpres: itaque vertit, *pro nihilo saluos facies illos*. Sic vertit & beatus Hieronymus ex LXX. & sanctus Augustinus in Commentariis, & multis annis antea Amobius & Hilarius. Theodoritus & Euthymius legunt & interpretantur, *ὑπὲρ τῆ μηθενὸς ὡσεὶ ἄπαινον*. Complutensis habet *σώσεις ἄπαινον*. puto detracto σ ex *σώσεις* factum esse *ὡσεὶ* propter collisionem alterius σ præcedentis dictionis *μηθενὸς*.

Vers. 14. & vlt. iuxta vulgatos libros legitur, *ὁραρήσω ἐνώπιον κυρίου*: sed Vaticanus habet, *ὁραρήσω*, quod Interpres vertit, *ut placeam*. Ita enim commodè verti solent, *ἀπαρέμφατα*. si legisset *ὁραρήσω*, reddidisset *placebo*. Theodoritus, Euthymius, & Complutensis habent, *ὁραρήσω*.

PSAL. LVI. vers. 8. legitur, *ἄσσομαι καὶ ψαλλῶ ἐν τῇ δόξῃ μου*: in Vaticano habentur hæc verba, *ἄσσομαι καὶ ψαλλῶ*. Ita legit Interpres: nam vertit, *Cantabo, & psallam dicam*. Et beatus Augustinus legit in sua enarratione *Cantabo, & psallam*. verba illa ἐν τῇ δόξῃ μου, putamus addita esse huic loco ex Psalmo CVII.

PSAL. LVIII. vers. 9. vulgati libri Græci habent, *ἔπαινον πύρ ἐπ' ἄπαινον*: in Vaticano tantum legitur, *ἔπαινον πύρ*. illud autem ἐπ' ἄπαινον additum esse opinor: cum neque vulgata editio habeat, neque Vaticanum miræ vetustatis exemplar, neque sanctus Augustinus.

PSALM. LVIII. vers. 7. iuxta vulgatos libros legitur, *ὁ δὲ ἄπαινον ἀποφθέξον*: Vaticanus verò habet, *ὁ δὲ ἀποφθέξον*. ita & Interpres noster legit: quam ob rem vertit, *Ecce loquentur*.

In eodem Psalmo vers. 12. impressi libri habent, *μήποτε ἐπιλάθων τῆ νόμου σου*: sed in Vaticano legitur, *μήποτε ἐπιλάθων τῆ λαῶν μου*. Ita & Interpres legit: quare & vertit, *Ne forte, obliuiscantur populi mei*. sanctus Augustinus legit, *Nequando obliuiscantur legis tuae*: nimirum secutus est lectionem illam, *μήποτε ἐπιλάθων τῆ νόμου σου*, quemadmodum Theodoritus, & Euthymius. Veriorem autem lectionem esse, *μήποτε ἐπιλάθωνται τῆ λαῶν*

μου, affirmat sanctus Hieronymus in his quæ scripsit ad ad Suniam & Fretellam: quo loco asserit à LXX. Interpretibus, & à se ita versum esse. Corruptè igitur legitur, τῆ νόμου σου, pro τῆ λαῶν μου.

PSALMI LX. titulus iuxta vulgatos libros legitur, *εἰς τὸ τέλος ἐν ὑμνοῖς τοῦ Δαβὶδ ψαλλόμενος*: sed in Vaticano habetur, *εἰς τὸ τέλος ἐν ὑμνοῖς τοῦ Δαβὶδ*. hunc titulum sic habet B. Augustinus: nam sic legit, *In finem in hymnis ipsi David*. neque in Hebræo est quicquam amplius.

PSAL. LXI. vers. 2. vulgati libri habent, *παρ' ἄπαινον ἄπαινον τὸ σωτήριόν μου*: sed in Vaticano legitur, *παρ' ἄπαινον ἄπαινον τὸ σωτήριόν μου*. hanc lectionem habuit Interpres: itaque vertit, *ab ipso enim salutare meum*: ad eundem modum legit Augustinus. Complutensis habet *παρ' ἄπαινον*. lectio illa *παρ' ἄπαινον* conuenit cum Hebræo.

In eodem Psalmo vers. 9. habent vulgati codices, *ἐλπίζατε ἐπ' αὐτὸν πᾶσα συναγωγὴ λαῶν*: sed in Vaticano legitur, *ἐλπίζατε ἐπ' αὐτὸν πᾶσα συναγωγὴ λαῶν*: quæ lectionem secutus Interpres vertit, *Sperate in eo omnis congregatio populi*. Eandem habuit & sanctus Augustinus. sic enim legit, *Sperate in eo omne concilium plebis*. In Hebræo non legitur in numero multitudinis, sed in singulari. Itaque bene habet nostra Latina editio vulgata, *populi*, & non *populorum*.

Item vers. 9. quod sequitur, *ἐκχεατε ἐνώπιον αὐτοῦ τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ὁ θεὸς βοηθὸς ὑμῶν*: Vaticanus habet hæc omnia præter coniunctionem illam *ὅτι*, quam neque Interpres noster habuit: sic enim vertit, *Effundite coram illo corda vestra, Deus adiutor noster*. Ita legit & sanctus Doctor Augustinus. libri Græci vulgati habent illud *ὅτι*.

Item in eodem vers. 11. *καὶ ἐπὶ ἀρπαγῆ μὴ ἐπιποθεῖτε*: at in Vaticano, *καὶ ἐπὶ ἀρπαγῆ μὴ ἐπιποθεῖτε*. Ita legit Interpres: quam ob rem vertit, *Rapinas nolite concupiscere*. Sanctus Augustinus secutus est priorem lectionem.

PSAL. LXII. titulus in libris Græcis partim legitur, *ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆ Ἰουδαίας*, partim, *ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆ Ἰδουμαίας*. priorem lectionem habet Complutensis, & beatus Hieronymus; posteriorem sanctus Augustinus. Euthymius testatur utramque lectionem in exemplaribus Græcis inueniri: sed in Hebræo legitur, *in deserto Iudææ*.

In eodem Psalmo vers. 2. vulgata lectio est, *ἐδύψασέ σὲ ψυχὴ μου*: sed Vaticanus habet, *ἐδύψασέ σοι ἡ ψυχὴ μου*. quam lectionem veriorem esse, testis est sanctus Doctor Hieronymus, in his quæ scripsit ad Suniam & Fretellam. Hanc & beatus Augustinus secutus legit, *Sitiuit tibi anima mea*.

Est in eodem, vers. 6. *καὶ χεῖλη ἀγαλλιάσεως ἀνέσει τὸ στόμα μου*: sed in Vaticano est, *καὶ χεῖλη ἀγαλλιάσεως ἀνέσει τὸ στόμα μου*: & certè cōgruentius videtur legi sic, vt *χεῖλη* sit casus tertius, non quartus. hanc lectionem secutus Interpres videtur, nisi quod pro *labio exultationis*, vertit, *labii exultationis*.

Item illud vers. 9. *ἐμὲ δὲ ἀντελάβετο*: in Vaticano legitur sine coniunctione illa *δὲ*, quam neq. Interpres habuit, neque sanctus Augustinus. Euthymius, & alij Græci legunt versum hunc cum coniunctione illa quam diximus.

PSAL. LXIII. titulus in libris plerisque Græcis est, *εἰς τὸ τέλος ψαλλόμενος ᾠδῆς τοῦ Δαβὶδ, ᾠδὴ Ἱερεμίου καὶ Ἰεζεκίου τῆ λαοῦ τῆς παροσμίας ὅτε ἐμελλον εὐποροῦσθαι*: in Vaticano non legitur nisi hoc tantum, *εἰς τὸ τέλος ψαλλόμενος ᾠδῆς τοῦ Δαβὶδ*, neque quicquam amplius habet Hebraica lectio. Sanctus Augustinus legit vt Euthymius, & alij plerique Græci habent.

In eodem Psalmo vers. 8. post verba illa *ἡχοὶς κυμάτων ἄπαινον*: vulgati libri habent, *τίς ὑποστήσει*; sed Vaticanus non habet, quæ lectio verior est, cum beatus Hieronymus affirmet additum esse illud *τίς ὑποστήσει*; hoc est, *quis sustinebit*: itaque superfluum hoc esse dicit. beatus Augustinus legit, *quis sufferet*. Ex quo apparet

paret secutum fuisse lectionem illam *τίς ὑποσέεται.*

Post aliquot versus vers. 10. & 11. ibidē legitur iuxta vulgatos libros, *ἔπος ἡ ἐτοιμασία τῆς*, &c. sed in Vaticano est, *ἔπος ἡ ἐτοιμασία σε τῆς* &c. hanc lectionem secutus beatus Augustinus, ait, *Ita est preparatio tua.* Lege quæ scripsit sanctus Hieronymus ad Suniam & Fretellam.

PSAL. LXV. vers. 2. vulgata lectio est, *ἀλαλάξατε τῷ κυρίῳ:* in Vaticano legitur, *ἀλαλάξατε τῷ θεῷ.* Ita & Interpres habuit. quare vertit, *Iubilate Deo.* Ita legit & sanctus Augustinus; & conuenit lectio hæc cum Hebræo. Theodoritus, Euthymius, & Complutensis habent, *τῷ κυρίῳ:* sed melius legitur *τῷ θεῷ*, quemadmodum in Vaticano exemplari vetustissimo habetur; & in vulgata editione nostra Latina. Ita etiam legit S. Hilarius, licet testetur in Græcis esse *ἀλαλάξατε τῷ κυρίῳ.*

Paulò post vers. 4. Græci libri habent, *ψαλάτωσαν δὴ τῷ ὀνόματί σου ὕψις:* sed in Vaticano legitur hoc tantum, *ψαλάτωσαν δὴ τῷ ὀνόματί σου.* Ita legit & Interpres noster, & sanctus Augustinus, atque ante illum Hilarius. vocem illam *ὕψις* puto additam; licet inueniatur in Theodorito, Euthymio, & Complutensi.

In eodem Psalmo, vers. 15. in plerisque Græcis, tam scriptis quàm impressis, legitur *κὶ θυμιάματος καὶ κελῶν.* at beatus Hieronymus in his quæ scripsit ad Suniam & Fretellam, asserit scriptum inueniri, *κὶ θυμιάματος καὶ κελῶν,* sed malè. veram enim lectionem esse, *κὶ θυμιάματος τῷ κελῶν.* Et tamen Theodor. Euthym. Complutensis, & omnes Græci, quos ego legerim, habent *κὶ θυμιάματος καὶ κελῶν.* Et ex nostris Latinis Hilarius, & Augustinus. Editio nostra vulgata Latina veram illam habet lectionem, quam probat sanctus Hieronymus, quæ & conuenit cum Hebræo.

In eodem versu tam scripti quàm impressi Græci habent, *ἀνοίσσω σοὶ βόας:* in nostro emendatiore legitur *ποιήσω σοὶ βόας.* Lectio hæc conuenit cum Hebræo. sed priorem illam secutus Interpres vertit, *Offeram tibi boves:* quam in omnibus non exemplaribus solum, sed etiam Interpretibus inuenire licet. Verbum autem illud *ποιήσω*, non mirum si à Græcis versum est *ἀνοίσσω.* Nam solet poni verbum *ποιεῖν* pro sacrificare & offerre, etiam in diuinis literis, quemadmodum & Facere apud Latinos scriptores.

In sequenti versu legitur, *καὶ διηγῆσομαι ὑμῖν πάντες οἱ φοβέμενοι:* Vaticanus non habet vocem illam *ὕμῖν.* Conuenit cum Hebræo, & cum editione nostra vulgata, licet sanctus Hilarius habeat; sed beati Augustini enarratio non habet.

Item illud, vers. 18. *μὴ εἰσακουσάτω μου κύριος,* totidem verbis legitur in Vaticano, excepta voce illa *μου,* quam neque Interpres habuit in suo exemplari: neque sanctus Augustinus. Conuenit etiam cū Hebræo.

Mox sequitur *ἔξ τούτου εἰσήκουσέ μου ὁ θεός,* Interpres noster legit, *ἔξ τούτου εἰσήκουσεν ὁ θεός.* itaque vertit, *Propterea exaudiuit Deus.* Vocem autem illam *μου* superfluum esse in Græcis, quemadmodum & me in aliquibus Latinis codicibus docuit sanctus Hieronymus, in his quæ sæpè citauimus. Conuenit etiam lectio nostra cum Hebræo.

PSAL. LXVI. vers. 2. quod vulgata lectio Græca habet, *ὁ θεός οἰκτερήσασθε ἡμᾶς, καὶ ἀλογήσασθε ἡμᾶς, ἐπιφάναι τὸ κρῆσσωπον αὐτῷ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐλεήσασθε ἡμᾶς:* in Vaticano legitur sine illa repetitione in fine, *καὶ ἐλεήσασθε ἡμᾶς:* quæ neque sunt in Hebræo. Sed omnia Græca exemplaria quæ ego viderim, cum quæ his Theodoritus, & Euthymius habent verba illa in fine, *καὶ ἐλεήσασθε ἡμᾶς:* solum exemplar quod sæpè citauimus non habet. In editione nostra vulgata legitur repetitio illa, quemadmodum & apud sanctum Hilarium. Solus beatus Augustinus non legit verba illa: sic enim enarrat hunc locum, vt facile appareat legisse, vt est in Vaticano. Connectit enim quod sequitur: *Vt cognoscamus in terra viam tuam,* cum verbis illis; *illuminet vultum suum super nos.* Hæc notauimus, non quòd existimemus vulgatam le-

ctionem Græcam, aut Latinam imminuendam; neque repetitionem illam remouendam: sed vt ostendamus, non mirum videri, si Augustinus in Commentariis suis non habeat; cum varij sint Græci libri, & Doctores, prout alij in alios libros inciderunt, plerunque legere, atque interpretari.

PSAL. LXVII. vers. 3. impressi Græci & plerique scripti habent *οὐτως ἀπολοῦντο οἱ ἀμαρτωλοὶ:* Vaticanus verò, *ἔπος ἀπολοῦντο:* ita legit Interpres. quare & vertit, *sic pereant.* Eodē modo legunt viri docti, & sancti Hilarius & August. Theod. & Euthymius habent *ἀπολοῦντο.*

Item versus ille *ταραχθήσονται ἀπὸ κροσσώπου:* in Vaticano est, *ταραχθήσονται ἀπὸ κροσσώπου.* ita legit Interpres: nam vertit, *turbabuntur à facie.* Et ita legit sanctus Hilarius, & beatus Augustinus.

In eodem Psalmo vers. 13. impressi libri, & plerique scripti habent: *ὁ βασιλεὺς τῶν δυνάμεων τῆ ἀγαπητοῦ τῆ ἀγαπῆς:* sed in Vaticano legimus, *ὁ βασιλεὺς τῶν δυνάμεων τῆ ἀγαπῆς τῆ ἀγαπῆς, καὶ τῆ ἀγαπῆς.* quam lectionem habuit Interpres. itaque vertit, *Rex virtutum dilecti dilecti.* Sic legit & interpretatur beatus Augustinus. Repetitio, inquit, pertinet ad commendationem: quanquàm istam repetitionem non omnes codices habent.

Est & in eodem, vers. 20. *κύριος ὁ θεὸς ἀλογητὸς, ἀλογητὸς κύριος ἡμέραν καὶ ἡμέραν:* sed in Vaticano hoc tantum legitur, *ἀλογητὸς κύριος ἡμέραν καὶ ἡμέραν.* hanc lectionem secutus Interpres vertit; *Benedictus Dominus die, quotidie.* Eandem & beatus Hieronymus probat vt meliorem in his quæ sæpè citauimus. Sanctus Augustinus testatur in nonnullis codicibus haberi, *Benedictus Dominus Deus de die in diem:* sed in Græcis sic haberi, vt suprà diximus. Lege Augustinum. Hilarius habet, *Dominus Deus benedictus de die in diem.*

Eiusdem Psalmsi vers. 25. qui legitur in Græcis codicibus vulgatis, *ἐθεωρήθησαν αἱ πορείαι σου:* scriptoris vitio deprauatus est, vt docet sanctus Hieronymus ad Suniam. Sic enim in Septuaginta, & in Hexaplis se scriptum inuenisse affirmat: *ἐθεωρήσαν τὰς πορείας σου.* quam lectionem secutus Interpres vertit: *viderunt ingressus tuos.* Ita etiam ab Aquila, Symmacho, & Theodotione versum esse dicit, eodemque modo legi in quinta & sexta editione, idque conuenire cum Hebræo. Græci libri tam impressi quàm scripti habent, *ἐθεωρήθησαν αἱ πορείαι σου ὁ θεός.* quam lectionem Theodoritus, & Euthymius habuerunt: eandem secutus & beatus Augustinus, legit, *visi sunt gressus tui Deus.* Ita & Cassiodorus monachus, & ante omnes istos S. Hilarius.

PSAL. LXVIII. titulus in vulgatis libris est, *εις τὸ τέλος ὑπὲρ τῆς ἀλλοιωθησομένων ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ:* In Vaticano verò totidem verbis legitur, excepta voce illa *ψαλμὸς.* Ita legerunt Augustinus & Cassiodorus. Hilarius verò habet vt est in vulgatis Græcis.

In eodem Psalmo vers. 18. iuxta vulgatam lectionem, *μὴ ἀπορρήψῃς τὸ κρῆσσωπόν σου:* in Vaticano legitur, *καὶ μὴ ἀπορρήψῃς τὸ κρῆσσωπόν σου.* Ita legit Interpres & Cassiod. quemadmodum etiam & in Hebræo inuenitur.

Item illud vers. 31. *αἰνέσω τὸ ὄνομα τῷ θεῷ μετ' ὠδῆς:* in Vaticano est, *αἰνέσω τὸ ὄνομα τῷ θεῷ μετ' ὠδῆς.* Ita legit Interpres. Sic enim habet, *Laudabo nomen Dei cum cantico.* hanc lectionem probat sanctus Hieronymus ad Suniam his verbis: In sexagesimo octavo *Laudabo nomen Dei cum cantico,* pro quo dicitis vos reperisse in Græco, *αἰνέσω τὸ ὄνομα τῷ θεῷ μετ' ὠδῆς,* id est, *Laudabo nomen Dei mei cum cantico;* sed *mei* superfluum est. Ita habet Hilarius, Augustinus & Cassiodorus.

Item illud vers. 35. *καὶ ἡ γῆ, θάλασσα, καὶ πάντα τὰ ἔρποντα ἐν αὐτῇ:* Vaticanus codex habet pro *ἐν αὐτῇ,* *ἐν αὐτοῖς.* quam lectionem secutus Interpres vertit, *omnia reptilia in eis:* in Hebræo etiam legitur *כָּל הַרֵמָה* Sanctus Augustinus eodem modo legit. sic enim habet, *omnia reptilia in eis.* Cassiodorus, *omnia reptilia in eis.* sanctus Hilarius secutus lectionem illam, *τὰ ἔρποντα ἐν αὐτῇ* habet, *omnia reptilia in eo.*

Paulò

Paulò post vers. 37. vulgata lectio habet, καὶ τὸ σπέρμα τῆς δάλων σου καθεξέσουσιν αὐτῶν: sed in Vaticano exemplari habetur, καὶ τὸ σπέρμα τῆς δάλων αὐτῶν καθεξέσουσιν αὐτῶν; quam lectionem habuit Interpres. itaq. vertit, *Et semen seruatorum eius possidebit eam*. Sic & sanctus Hilarius. Ita & beatus Augustinus: *Et semen*, inquit, *seruatorum eius obtinebunt eam*. Theodoritus, & Euthymius habent τῆς δάλων σου, sed melius, τῆς δάλων αὐτῶν. Nam & in Hebræo est, וְיָרֵךְ יִרְיָהּ

Item quod subiungitur vers. eod. καὶ οἱ ἀγαπῶντες τὸ ὄνομα σου: Vaticano liber habet, καὶ οἱ ἀγαπῶντες τὸ ὄνομα αὐτῶν. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Et qui diligunt nomen eius*. Sic legit sanctus Augustinus, & ante illum Hilarius, cum quibus conuenit Cassiodorus monachus. Græci libri tam impressi quàm scripti plerique habent τὸ ὄνομα σου. sed melius in Vaticano, τὸ ὄνομα αὐτῶν; nam & in Hebræo legitur וַיִּשְׁמַח

PSAL. LXXIX. vers. 5. quod legitur in vulgatis libris πάντες οἱ ἱσχυῶντες σὲ ὁ θεός: in Vaticano est, πάντες οἱ ἱσχυῶντες σὲ. quâ lectione habuit Interpres, & B. August. Nec dubito illud, ὁ θεός additū esse: cum neque in vetustis exemplaribus, neq. in editione nostra vulgata, neq. in Hebræo sit, neq. in Comment. sancti Augustini.

PSAL. LXX. titulus iuxta vulgatos libros est, τὸ δαεῖδ ψαλμὸς τῆς ἰὸν ἰωνάδᾶ καὶ τῆς πρώτης ἀρχμαλοπιθῆντων ἀνεπίγραφος παρ' ἐβραίοις: in Vaticano totidem verbis legitur, excepta voce illa, ψαλμὸς, & illis ἀνεπίγραφος παρ' ἐβραίοις. hanc lectionem sequitur sanctus Augustinus: sic enim habet: *Ipsi David filiorum Ionadab & eorum qui primi captiui ducti sunt*. Cassiodorus legit, *David Psalms filiorum Ionadab, & priorū captiuorum*. Theodoritus, Euthym. Complut. & alii plerique habent inscriptionē quam priorē posuimus. In Hebræo legitur ἀνεπίγραφος.

In eodem Psalmo vers. 12. legitur, ὁ θεός μου μὴ μακρῶν ἄπ' ἐμοῦ: sed in Vaticano ὁ θεός μου μὴ μακρῶν ἄπ' ἐμοῦ. hanc lectionem vt meliorem probat S. Hieronymus scribens ad Suniam; sic enim habet: Quod dicitis in septuagesimo Psalmo positum esse, ὁ θεός μου μὴ μακρῶν ἄπ' ἐμοῦ, id est, *Deus meus ne elongeris à me: meus*, superfluum est. Vides vt sanctus Doctor affirmat vocē illam μου superfluum esse. Et tamē habet B. Augustinus, Theodorit. Euthymius, & Complutensis præter vnum Vaticanum codicem, in quo est vera lectio, quâ & Interpres secutus est, & Cassiodor. monachus. Conuenit etiam cum Hebræo. Sic enim habet וַיִּשְׁמַח

In eodem Psalmo, ver. 14. vulgati libri habent, ἐγὼ δὲ δεξιὰ πάντος ἐλπιδὸς ὅτι σὲ: in Vaticano non est illud, ὅτι σὲ, neq. Interpres habuit, neq. in Hebræo legitur. In sancto Augustino est & in Cassiodoro, & aliis plerisque.

Paulò post vers. 17. sequitur in libris impressis, & plerisque manuscriptis, ὁ θεός μου ἀεὶ δίδαξάς με: sed Vaticanus habet, ὁ θεός ἐδίδαξάς με. Sic habuit Interpres. Itaque vertit, *Deus, docuisti me*. Ita legit beatus Augustinus, ita & Cassiodorus: Theodoritus, & Euthymius legunt, ὁ θεός μου ἀεὶ δίδαξάς με: sed melius legi, ὁ θεός ἐδίδαξάς με, vt in Vaticano est, non solum vulgata lectio, sed etiam beatus Hieronymus scribens ad Suniam & Frerellam, ostendit; idque conuenit cum Hebræo quod sic habet וַיִּשְׁמַח

Sequitur vers. 18. in libris impressis & plerisque scriptis, ὁ θεός μου μὴ ἐγκαταλίπῃς με: sed melius in Vaticano, ὁ θεός μου μὴ ἐγκαταλίπῃς με; quemadmodum & vulgata lectio nostra habet: *Deus ne derelinquas me*. Sic legit beatus Augustinus, & Cassiodorus. Itaque putamus additam esse vocem illam μου: nam neque in Hebræo est: sic enim habet, וַיִּשְׁמַח

Item vers. 19. pro eo quod legitur paulò post ἀεὶ ἐποίησάς μοι μεγαλεῖα: in Vaticano inueni scriptum, ἀεὶ ἐποίησάς μοι μεγαλεῖα. quam lectionem vertit Interpres, *que fecisti magnalia*. Eandem sequitur beatus Augustinus & Cassiodorus monachus. Itaque videtur vox illa μοι addita, quippe quod neque in Hebræo legitur. Sic enim habet, וַיִּשְׁמַח

Legitur in eodem, vers. 20. καὶ ἐκ τῆς ἀβύσσων τῆς γῆς ἀνήγαγός με: sed in Vaticano est, καὶ ἐκ τῆς ἀβύσσων τῆς γῆς πάλιν ἀνήγαγός με. Ita legens Interpres vertit, *Et de abyssis terra iterum reduxisti me*. Sic habet & S. Augustinus, & Cassiod. Itē quod sequitur vers. 21. ἐπλεόνασας ἐπ' ἐμὲ τὴν μεγαλωσύνην σου: in Vaticano legitur sine illis vocibus ἐπ' ἐμὲ. sic habuit Latinus Interpres: nam vertit, *Multiplicasti magnificentiam tuam*. neque sanctus Augustinus legit illud ἐπ' ἐμὲ, neq. Cassiodorus. Græci tam scripti, quàm impressi habent, ἐπλεόνασας ἐπ' ἐμὲ. Statim subiungitur in vulgatis libris, καὶ ὅπως βέβησας παρεκάλεισάς με, καὶ ἐκ τῆς ἀβύσσων τῆς γῆς πάλιν ἀνήγαγός με: in Vaticano est hoc tantum, καὶ ὅπως βέβησας παρεκάλεισάς με. Tantundem habuit Interpres: nam vertit, *Et conuersus consolatus es me*. Sic legit Cassiodorus. Verba illa quæ in Græcis plerisque sequuntur, καὶ ἐκ τῆς ἀβύσσων τῆς γῆς πάλιν ἀνήγαγός με: videntur repetita è loco superiore: quæ neque in Hebræo, neque in Vaticano exemplari leguntur. At beatus Augustinus legit, & interpretatur, quemadmodum & Euthymius monachus.

Sequitur vers. 22. in vulgatis Græcis, καὶ γὰρ ἐγὼ ἔξομολογήσομαι σοὶ ἐν λαοῖς κύριε: in Vaticano exemplari nō leguntur verba illa, ἐν λαοῖς κύριε, neque Interpres noster legit. Sic enim vertit, *Nam & ego confitebor tibi in vasis, &c.* Ita & beatus Augustinus, nisi quod pro *Nam & ego*, habet, *Etenim ego confitebor tibi*. Voces illas ἐν λαοῖς κύριε habent Theodoritus, & Euthymius. Sed neq. in editione vulgata Latina leguntur, neque in exemplari Vaticano, vt diximus, neque in Hebræo.

PSAL. LXXI. titulus iuxta vulgatos codices est, εἰς Σολομῶν ψαλμὸς τῆς Δαβίδ: sed in Vaticano legitur hoc tantum, εἰς Σολομῶν: atque ita sanctus Doctor Augustinus legit. Ait enim, *In Salomonē quidem Psalms huius titulus prænotatur*. Conuenit inscriptio hæc cum Hebræo, in quo sic legitur וַיִּשְׁמַח

In eodem Psalmo, ver. 3. vulgata lectio habet, ἀναλαβέτω τὰ ὄρη εἰρήνην τῆς λαοῦ καὶ οἱ βενοὶ δικαιοσύνην: in Vaticano totidem verbis legitur, nisi quod pro δικαιοσύνην est ἐν δικαιοσύνη, quæ lectio conuenit cum Hebræo. sic enim in illo est: וַיִּשְׁמַח

Item illud vers. 8. quod in vulgatis libris legitur, ἀπὸ ποταμῶν ἕως περὶ πόντον: in Vaticano est, ἀπὸ ποταμοῦ ἕως περὶ πόντον. Sic habuit Interpres, atque ideò vertit, *à flumine usque ad terminos*. Sic legit B. Augustinus, & Theodor. Conuenit etiam cum Hebræo, in quo legitur in numero singulari, vt habet vulgata nostra editio.

Prope finem Psalmsi vers. 18. legitur in libris tam impressis quàm manuscriptis, ὁ θεός μου ὁ θεός τῆς ἰσραήλ. sed in libro beati Hieronymi ad Suniā, docemur locū hunc sic legi debere, ὁ θεός μου ὁ θεός τῆς ἰσραήλ. sic enim scribit Doctor ille: Dicitis in Græco bis *Deus* non haberi, cum & in Hebraico sit, & apud I. X. X. & manifestissimè triplex Domini Dei, Dei que nuncupatio mysterium sit Trinitatis.

Sequitur vers. 19. & vlt. καὶ ὁλοκαυτωθῶν τὸ ὄνομα τῆς δόξης αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τῶν αἰώνων. Vaticanus liber non habet hæc, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τῶν αἰώνων. Apertè autem intelligimus hæc addita esse à beato Hieronymo, qui sic ait, scribens ad Suniam. Illud & in *seculum sæculi*, superflue, sciatis à Græcis esse appositum, quod nec Hebræus habet, nec I. X. X. Interpretes. S. Augustinus in sua enarratione habet, & interpretatur.

PSAL. LXXII. ver. 6. quod vulgata lectio habet, ὅτι τοῦτο ἐκράτησεν αὐτὸς ἢ ὑπερηφανία αὐτῶν εἰς τέλος: in Vaticano scriptum inuenimus sine illis vocibus αὐτῶν εἰς τέλος, quæ neq. Interpres habuit: nam vertit, *Propterea tenuit eos superbia*. Item beatus Augustinus, *ideo*, inquit, *obtinnit eos superbia*. hæc lectionem puto veriore esse: cum in editione vulgata, & in exemplari Vaticano inueniatur, atque in Commentariis sancti Augustini & in Hebræo: sic enim in illo est וַיִּשְׁמַח

Item vers. 7. quod sequitur, ἔξελθὺν ὡς ἐκ σείατος ἢ ἀθμίας αὐτῶν, sanctus Hieronymus scribens ad Suniam, affirmat

affirmat legendum, *ἔξελεσθε ὡς ἐν σέαι τοῖς ἁδινία ἀν-
ταδν*. Hieronymi verba sunt: De septuagesimo secūdo,
prodiit quasi ex adipe; & vos dicitis in Græco reperisse
ἔξελεσθε, id est, *prodiit*, quod falsum est. Nam & apud
LXX. Interpretes ita scriptum est, *ἔξελεσθε ὡς ἐν σέαι-
τοῖς ἁδινία ἀνταδν*. sanctus August. ita legit, vt editio no-
stra vulgata: sed Græci tam impressi quàm scripti ha-
bent, quod sanctus Hieron. affirmat mendose legi.

Est in eod. Psalmo iuxta vulgatos libros vers. 17. *καὶ
οὐκ εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν*: at sanctus Hieron. docet, scri-
bēs ad Suniam, coniunctionē illam *καὶ* superfluum esse.

Item illud vers. 18. quod vulgata lectio habet, *ἔξε-
λεσθε δολιότητας αὐτῶν ἔδου αὐτοῖς κακὰ*: in Vaticano exem-
plari legitur, *ἔξελεσθε δολιότητας ἔδου αὐτοῖς*: quam lectio-
nem secutus Interpres vertit, *propter dolos posuisti eis*.
Eodē modo habuit locum hūc S. Augustinus: sic enim
habet, *propter doloſitatē posuisti eis*. Cassiodorus legit,
propter dolos posuisti, eis mala. In Hebræo legitur post
verbū *posuisti* in casu dandi, sicut & in editione vulgata.
itaq. videtur addita vox illa *κακὰ*, *μή τι πηγή τῆς ἡσυχίας*

Vers. 24. impressi libri & scripti habent, *καὶ ἐν τῇ βε-
λῆ σου*: in Vaticano legitur, *ἐν τῇ βελῆ σου*, absque con-
iunctione illa, quemadmodum & sanctus Augustinus
legit, & Cassiodorus. Idem locus & in Hebræo est sine
coniunctione.

PSAL. LXXIII. vers. 5. Græci libri scripti, & im-
pressi habent, *ὡς εἰς τὴν ἔξοδον ὑπερένω*: in Vaticano est
ὡς εἰς τὴν εἴσοδον ὑπερένω. Interpres, & sanctus Augu-
stinus legerunt, *εἰς τὴν ἔξοδον*. Itaque alter habet, *in
exitu*, alter *in egressu*. Cassiodorus videtur legisse, *εἰς
τὴν εἴσοδον*. Sic enim habet, *sicut in via*. Theodoritus &
Euthymius legunt, *εἰς τὴν ἔξοδον*.

Vers. 8. vulgata lectio habet, *θεῦτε καὶ καταπαύσωμεν
LXX. Interpretum editionem habuisse, θεῦτε καὶ κατα-
παύσωμεν*, testis est sanctus Doctor Hieronymus in iis
quæ scripsit ad Suniam & Fretellam, his verbis: Sexta,
inquit, editio habet, *καταπαύσωμεν*, id est, *combureamus*:
quod & LXX. iuxta Hexaplorum veritatem transtu-
lisse perspicuum est. Idem tamen Hieronymus fate-
tur se legisse etiam hoc modo in Græcis libris *θεῦτε καὶ
καταπαύσωμεν*: qui & transtulisse se dicit, *quiescere fa-
ciamus*. quam lectionem habet etiam Interpres Lati-
nus. Eandem habuerunt Augustinus, & Cassiodorus,
nisi quod pro *quiescere faciamus omnes dies festos*, legunt,
comprimamus omnes solemnitates.

Vers. 9. legitur in plerisque Græcis, *τὰ σημεῖα αὐτῶν
ἐν εἰδομεν*. quam lectionem sequitur & Euthymius; sed
codices emendatiōres habent, *τὰ σημεῖα ἡμῶν*. Quod
ita legens Interpres vertit, *signa nostra*. Sic sanctus Au-
gustinus, & Cassiodorus. quod & cum Hebræo conue-
nit. Sic enim in illo est *וַיִּרְאוּ אֶת הַמִּצְפֹּת*

Post aliquot versus vers. 17. vulgata lectio habet, *σὺ
ἐποίησας πάντα τὰ ὄρατα τῆς γῆς*: in exemplari Vaticano
est, *σὺ ἐποίησας πάντα τὰ ὄρατα τῆς γῆς*. quod nimirum &
Interpres sic legit: nam vertit, *Tu fecisti omnes terminos
terre*. Sic legit sanctus Augustinus: sic & Cassiodorus.
Euthymio monacho placet lectio illa, *σὺ ἐποίησας πᾶν-
τα τὰ ὄρατα*. sed melius Theodoritus & legit & inter-
pretatur, *σὺ ἐποίησας πάντα τὰ ὄρατα*. Sic habetur & in
Complutensi. Conuenit lectio hæc etiam cum He-
bræo, in quo legitur *וַיַּעַשׂ יְהוָה כָּל הַמִּצְפֹּת*

Vers. 23. & vlt. legitur in libris vulgatis, *μὴ ἐπιλάθῃ
τῆς φωνῆς τῶν οἰκετῶν*: sed melius in Vaticano, *μὴ ἐπιλά-
θῃ τῆς φωνῆς τῶν ἐχθρῶν*. quam lectionē secutus Inter-
pres vertit, *Ne obliuiscaris voces inimicorum*. Græca illa
quam priorem posuimus, legitur apud Euthymium
monachum, & Theodontum; licet Euthymius admo-
neat in nōnullis exemplaribus inueniri scriptū *ἰκετῶν*,
propter affinitatem vocum *οἰκετῶν*, & *ἰκετῶν*. Sanctus
Augustinus legit, *Ne obliuiscaris voces deprecantium te*,
nimirum secutus eam lectionē τῶν ἰκετῶν. sed verior
est, quam vulgata editio habet; & beatus Hieronymus
scribens ad Suniam, confirmat Aquilæ, Symmachi, &

LXX. Interpretū testimonio. Conuenit etiā cū Hebræo.

PSAL. LXXIII. vers. 2. vulgata lectio est, *ἔξομο-
λογησόμεθα σοὶ ὁ θεός, ἔξομολογησόμεθα σοὶ*. Tantundem
est in Vaticano, nisi quod in secundo ὁμολογησόμεθα non
additur σοὶ, neque in Hebræo legitur.

Vers. 2. sequitur in vulgatis tam impressis quàm scri-
ptis, *διηγήσομαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου*. de qua lectione
beatus Hieron. scribens ad Suniā, sic ait: In LXXIII.
Narrabimus mirabilia tua: pro quo male apud Græcos le-
gitur, *διηγήσομαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου*. Hæc Hierony-
mus. sed beatus Augustinus, Cassiodorus, Theodorit-
us, & Euthymius sequuntur lectionem hanc: *Narrabo
omnia mirabilia tua*. Quamobrem apparet quod in edi-
tione nostra Latina legitur; *Narrabimus mirabilia tua*; id
legi iuxta emendationem sancti Hieronymi.

In eodem Psalmo vers. 6. vulgata lectio habet, *καὶ μὴ
λαλεῖτε*: in Vaticano legitur sine coniunctione illa *καὶ*:
etiam ita habet Latina editio.

PSALM. LXXVI. vers. 7. *ἠδολέχου καὶ ἔσκαλλε
τὸ πνεῦμά μου*. Interpres Latinus legit, *ἠδολέχου καὶ
ἔσκαλλον τὸ πνεῦμά μου*: itaque vertit, *Meditabar, & sco-
pebam spiritum meum*. hanc autem esse veram lectio-
nem affirmat sanctus Hieronymus scribēs ad Suniam,
his verbis: Pro eo quod nos diximus *scopebam*, LXX. po-
tuerunt *ἔσκαλλον*, quod Symmachus transtulit *ἀνερό-
νου*, id est, *perscrutabar*, siue *querebam*, & quinta simili-
ter. hanc lectionem secutus sanctus Augustinus legit
in Commentariis: *Perscrutabar spiritum meum*. Cassio-
dorus habet, *ventilabam in me spiritum meum*. Complu-
tensis habet, *ἔσκαλλε τὸ πνεῦμα μου*. Testis est sanctus
Hieronymus in Græcis codicibus ita quoque inueniri:
sed ipse legit *ἔσκαλλον*; quare & vertit, *scopebam*. Nota-
da sunt quæ pro huius verbi explanatione scripsit his
verbis ad Suniam: Propriè *σκαλισμός* in agricultura di-
citur in farriendo, id est farculando, & quomodo ibi
quærentur herbæ farculoque secuntur; sic & iste re-
tractatum cogitationum suarum metaphoricōs à far-
culo demonstrat. Et sciendum quod *ἔσκαλλον* non se-
mel, sed frequenter significet. Eundem locum citans
sanctus Athanasius in epistola ad Serapionem legit,
ἠσκαλλε, sed puto mendose scriptum pro *ἔσκαλλε*.

In eodem Psalmo vers. 9. *ἢ εἰς τέλος τὸ ἔλεος αὐτοῦ ὄψοι
κόψει, σιωπέλεσε ῥῆμα ὑπὸ γυναικὸς εἰς γυναικῶν*. in exemplari
Vaticano totidem verbis legitur hic locus, exceptis il-
lis duabus vocibus *σιωπέλεσε ῥῆμα*: quas & beatus Hie-
ronymus scribens ad Suniam, affirmans in exemplari-
bus nō inueniri, sic ait, *à generatione in generationem*. Hoc
quod Græcum sequentes, inuenisse vos dicitis *σιωπέ-
λεσε ῥῆμα*, id est, *consummavit verbum*, rectè non habe-
tur in Latino, quia & in nullo habetur Interpretum.
Vulgata nostra lectio nō habet, neq. Cassiodorus, neq.
S. Augustinus, Theodoritus, Euthymius & Complutensis
habent: videntur hæc duæ voces *σιωπέλεσε ῥῆμα* additæ
ex Hebræo, in quo ita legitur *וַיִּשְׁקַט הַדָּבָר בְּיַד
אִשָּׁה*

Prope finem Psalmsi vers. 20. vulgata lectio habet, *ἐν
τῇ θαλάσῃ αἱ ὁδοὶ σου*: sed in Vaticano exemplari legi-
tur, *ἐν τῇ θαλάσῃ ἡ ὁδὸς σου*. quam lectionem secutus
Interpres vertit, *in mari via tua*. Sic legit beatus Augu-
stinus & Cassiodorus.

PSAL. LXXVII. vers. 6. *καὶ ἀπαγγελοῦσιν αὐτὰ*, bea-
tus Hieronymus admonet vocem illam, *αὐτὰ* non esse
in Hebræo: in illo enim est *הַמַּגִּידִים*

In eodem Psalmo vers. 30. legitur, *ἐπὶ τῷ βρώσει αἰσῆς
ἐν τῷ στόματι αὐτῶν*: in Vaticano est, *ἐπὶ τῷ βρώσει αὐτῶν
αἰσῆς ἐν τῷ στόματι αὐτῶν*. Sic habuit Interpres. Nam ver-
tit: *Adhuc esca eorum erant in ore ipsorum*. Conuenit le-
ctio cū Hebræo. In illo enim sic legitur *וַיִּשְׁקַט הַדָּבָר בְּיַד
אִשָּׁה*

Sequitur vers. 31. in libris vulgatis, *καὶ ἀπέκτενον ἐν
τοῖς πλείοσιν*. sed corruptè legitur, vt affirmat sanctus
Hieronymus, scribens ad Suniam: Sic, inquit, habetur
in Hebræo *וַיִּשְׁקַט הַדָּבָר בְּיַד אִשָּׁה* quod Aquila interpretatus
est, *ἀπέκτενον αὐτῶν*. Symmachus *τοῖς ἀποροτέροις*, Septua-
ginta, & Theodotio, & quinta editio *ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν*:
quod qui-

quod quidam non intelligentes putauerunt scriptum, ἐν τῆς πλήρεισιν: hæc Hieronymus. Corrupte autem legitur apud illum, πλείσιν pro πύσιν, ignorantia Græcæ linguæ factū est, ut ex πύσιν fieret mutatio in πλείσιν, nimirum ex voce obscuriore in clariorem, ut in multis aliis factū videmus. quod autē πύσιν idem valeat quod pinguior, docent Græcarum dictionum Interpretes; & præsertim Eustathius in Commentariis Iliados in litteram π, & aliis locis: qui & vocem hanc πύσιν vsitatam esse affirmat in soluta oratione, quemadmodum πύσιν apud Poetas frequentius inuenitur. Sanctus Augustinus ait se in Græcis quos habebat inuenisse ἐν πλείσιν, sed interpretatur tamen illam alteram lectionem, *Occidit pinguior eorum*. Cōplutensis, Euthymius, & alij Græci mendosè habent, ut diximus, ἐν πλείσιν.

Post paucos versus vers. 34. ὅταν ἀπέκτεινεν αὐτὸς, τότε ἐξέζησιν. in Vaticano legitur sine coniunctione illa τότε, neque Interpres habuit.

Item illud, ἐν ἐμνήθησαν, in Vaticano est, ἐκ ἐμνήθησαν, quam lectionē habet vulgata editio Latina, & conuenit cum Hebræo, quod his verbis habet וַיִּזְכְּרוּ

Vers. 45. Ἐξαπὸς εἰλεν εἰς αὐτὸς κοινόμην. ex beato Hieronymo discimus legendum esse κοινόμην: sic enim scribit ad Suniam, Cœnomyia, non ut Latini interpretati sunt, *musca canina* dicitur per y Græcam litteram: sed iuxta Hebraicam intelligentiam per œ diphthongon debet scribi, ut sit κοινόμῆα, omne genus muscarum: sed Aquila παμμῆαν, id est omnimodam muscam interpretatus est.

Vers. 55. καὶ ἐκ ἐδείσατο δὸν θανάτου, in Vaticano legitur sine coniunctione καὶ. sic & in Hebræo. Sic in editione vulgata.

PSAL. LXXVII. vers. 2. quod legitur in vulgatis, ἔθεντο ἱερασιαλὴμ ὡς ὀπωροφυλάκιον. Vaticanus liber habet, ἔθεντο ἱερασιαλὴμ εἰς ὀπωροφυλάκιον. quemadmodū & Interpres legit. sic enim vertit, *Posuerunt Hierusalem in pomorum custodiam*. sic se transtulisse affirmat sanctus Hieronymus scribens ad Suniā. ita beatus Augustinus. Cassiodorus secutus est lectionem ὡς ὀπωροφυλάκιον.

In eod. Psalmo ver. 6. vulgati libri habent, ὅτι τὰ ἔθνη ἔα μὴ γνώσκοντά σε. sed Vaticanus, ὅτι ἔθνη ἔα μὴ ἐπεγνωκότα σε. quam lectionē secutus Interpres vertit: *In gentes quæ te non nouerunt*. Ita & sanctus Augustinus. lectio conuenit cum Hebræo, in quo est וְגוֹיִם לֹא יָדְעוּ

Paulò post vers. 8. in vulgatis, οἱ οἰκητικοί σου κύριε. Vaticanus non habet κύριε, neque Interpres habuit, neque in Hebræo legitur.

Vers. 13. & vltim. habet iuxta vulgatos codices, ἀπομολογησόμεθα σοὶ ὁ θεός: in exemplari Vaticano iisdē verbis legitur, excepta voce illa, ὁ θεός: quam nec Interpres habuit, nec est in Hebræo. In illo enim sic est וְהָיָה

PSAL. LXXIX. vers. 5. quod legitur in libris tam scriptis quàm impressis, ὅτι τὸν θεοδούχων σου: exemplar Vaticanum habet, ὅτι τὸν θεοδούχων τοῦ δαίμων σου. Ita & Interpres Latinus legit: nam vertit, *Super orationem serui tui*.

In eodem vers. 12. καὶ ἕως ποταμοῦ. in Vaticano legitur, καὶ ἕως ποταμοῦ. Ita & Interpres vertit, *Et vsque ad flumen*. conuenit cum Hebræo.

Item illud vers. 15. καὶ ἐπιβλεψὼν εἰς ἕρανον: legitur in Vaticano sine coniunctione illa, καὶ, quæ neque in Hebræo est, neque in editione nostra vulgata Latina.

PSAL. LXXXI. vers. 4. ἐν χειρὶ ἀμαρτανλοῦ ῥύσασθε αὐτὸν: in Vaticano legitur sine voce illa αὐτὸν: quam neque Interpres noster habuit, neque in Hebræo est.

Paulò post vers. 5. Σαλδοθήσουσαι: in Vaticano habetur σαλδοθήσουσαι. quam lectionem secutus Interpres vertit, *mouebuntur*. Ita legit sanctus Augustinus.

PSAL. LXXXII. vers. 9. καὶ γὰρ καὶ Αασέρ: in Vaticano legitur, καὶ γὰρ Αασέρ, neque in Hebræo est altera coniunctio.

PSAL. LXXXIII. vers. 6. Μακάριος ἀνὴρ ὃς ἐστίν. in Vaticano legitur, μακάριος ἀνὴρ ὃς ἐστίν. Ita & Interpres legens vertit, *Beatus vir cuius*.

Paulò post vers. 8. κύριε ὁ θεός τῶν δυναμέων. in Vaticano est, κύριε ὁ θεός τῶν δυναμέων. Ita & Interpres habuit: sic enim vertit, *Domine Deus virtutum*. ita legit & beatus Augustinus.

PSAL. LXXXV. vers. 15. in vulgatis libris est, καὶ σὺ κύριε ὁ θεός μου: in Vaticano legitur sine illa voce μου. quam neque Interpres habuit, neque est in Hebræo. Notauit hoc sanctus Hieronymus scribens ad Suniam his verbis. In Græco inuenisse vos dicitis: καὶ σὺ κύριε ὁ θεός μου, id est, *Tu Domine Deus meus*, quod superfluum est. *meus* enim nec in Hebræo habetur, nec in LXX.

PSAL. LXXXVI. vers. 5. vulgati libri habent tam impressi, quàm scripti, Μήτηρ Σιών. sanctus Hieronymus in explanatione huius loci affirmat septuaginta Interpretes transtulisse, Μήτηρ Σιών. cum quæ multi non intelligerent, addidisse ρ: itaque factum esse, ut pro μήτηρ legerent μήτηρ. id quæ vulgò legi solitum asserit sanctus Doctor. Itaq. non negligit lectionē illam, sed interpretatur: licet & alteram quoque interpretetur, quæ neque Theodoritus, neque Euthymius monachus nouerunt. Illi enim & legunt, & interpretatur Μήτηρ Σιών. Et qui multis annis fuit ante Theodoritum, & Euthymium, Apollinaris in paraphrasi quam versibus scripsit in Psalms, legit Μήτηρ Σιών: sic enim habet, Μιτῆρα ημίθεσαν ἀπὸ Σιών καλέσσει. hæc lectionem secutus est sanctus Ambrosius, ut licet videre in libro primo De fide ad Gratianum Augustum, & in Oratione funebri de excessu fratris Satyri. eandem sequitur, & interpretatur sanctus Augustinus, & Cassiodorus. Cùm igitur tot, & tanti viri sequantur Græcam illam lectionem Μήτηρ Σιών, non censo mutandam esse in eam, quæ est Μήτηρ, sed ut nostra Latina vulgata, *Nunquid Sion*, retinenda & seruanda est: ita & illa Græca in editione Græca: nullū enim neque librū neq. Interpretem inueni (de Græcis loquor) qui non sic habeat Μήτηρ Σιών.

PSAL. LXXXVIII. vers. 19. ὅτι τὸ κυρίου ἡ ἀντίληψις, Vaticanus codex habet, ὅτι τὸ κυρίου ἡ ἀντίληψις ἡμῶν. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Quoniam Domini est assumptio nostra*. sanctus Augustinus legit, *Quoniam Domini est susceptio*. Cassiodorus habet, *Quoniam Domini est assumptio*. sed editio vulgata conuenit cum Hebræo, in quo sic legitur וַיִּשְׁמַע

Vers. 20. τότε ἐλάλησας ἐν ὁρασίᾳ τοῖς ὑφὶς σου, totidem verbis legitur in his, quæ scripsit beatus Hieronymus ad Suniā, nisi quod pro τοῖς ὑφὶς affirmat legendū esse τοῖς ἀγίοις σου. Ita enim ait omnes transtulisse. Eodem modo legit Interpres: *Tunc, inquit, locutus es in visione sanctis tuis*: conuenit lectio cum Hebræo. sic enim in illo est: וַיִּשְׁמַע וַיִּשְׁמַע וַיִּשְׁמַע

Item illud vers. 33. καὶ ἐν ταῖς μάστιγι ταῖς ἀδικίας αὐτῶν, in Vaticano legitur pro ταῖς ἀδικίας ταῖς ἀμαρτίας. Ita & Interpres: *Et in verberibus peccata eorum*. sanctus Augustinus secutus est lectionem illam, ταῖς ἀδικίας αὐτῶν.

PSAL. LXXXIX. vers. 2. quod libri vulgati tam impressi quàm scripti habent, δὸν τὸ αἰῶνος καὶ ἕως τῶ αἰῶνος σὺ εἶ. Ita legendum esse admonet sanctus Hieronymus scribens ad Suniā, δὸν τὸ αἰῶνος καὶ ἕως τῶ αἰῶνος σὺ εἶ ὁ θεός: quod Hebraicè dicitur וְיָגִיד וְיָגִיד וְיָגִיד

Item illud vers. 4. quod vulgata lectio habet, ὅτι χίλια ἔτη ἐν ὀφθαλμοῖς σε κύριε: in exemplari Vaticano habetur sine voce illa κύριε, neque editio nostra habet, neque sanctus Augustinus, neque in Hebræo legitur.

Item illud vers. 10. ὅτι ἐπιλήθε παραότης ἐφ' ἡμας, sanctus Hieronymus admonet legendum sine vocibus illis ἐφ' ἡμας. ait enim hoc superfluum esse.

PSALM. XCIII. vers. 9. quod legitur iuxta vulgatos codices, ὁ πλάσας τὸν ὀφθαλμόν, ἕχι κατανοεῖ: apud Philonem in libro περὶ φητουργίας habetur, ὁ πλάσας τὸν ὀφθαλμόν,

δαχμόν, ἐχλ' ὀπιλέλει. hæc lectio cōuenit cū Hebræo, vt videre poterunt qui Hebræam linguā bene norunt.

PSAL. XCVII. vers. 3. in vulgatis legitur, ἐμνήσθη τῆ ἐλπίσιν αὐτοῦ τῷ Ιακώβ. sed beatus Hieronymus scribens ad Suniam, admonet illud τῷ Ιακώβ esse superfluum: neque enim in Hebræo est, neque in codicibus emendatis, neque Latina editio vulgata habet.

PSAL. CXVII. in litera Daleth vers. 27. iuxta vulgatam lectionem in Græcis libris habetur, ἐνύσταζεν ἡ ψυχὴ μου: quod Interpres Latinus vertit, Dormitauit anima mea; sanctus Ambrosius legit, stillauit anima mea: sed in explanatione affirmat aliquos codices habere dormitauit, quia ἐνύσταζεν, & ἔσταζεν duabus literis distant; potuit, inquit, Interpres, vel antiquarius scriptor hic falli. Et paulò post idem Ambrosius, Qui facilius, inquit, laborum vtuntur compendiis, dormitauit, accipiunt. Sed Origenes qui multorum interpretationes diligenti disculsiit indagine, stillauit, secutus est. hæc sanctus Ambrosius. Sed beatus Augustinus, & Cassiodorus legunt, dormitauit, quemadmodum & editio nostra vulgata habet. Sanctus Hieronymus in his quæ vertit ex Hebræo, legit, distillauit anima mea.

In eodem in litera Vau & vers. 41. legitur in libris impressis, τὸ σωτήριόν σου καὶ τὸν λόγον σου. sed in Vaticano habetur τὸ σωτήριόν σου καὶ τὸ λόγιόν σου: quæ lectio cum illa conuenit quam habet vulgata editio, salutare tuum secundum eloquium tuum.

Paulò post in eadem litera Vau vers. 47. vulgati libri Græci habent, αἶς ἠγάπησται σφόδρα. sanctus Hieronymus scribens ad Suniam, dicit vocem illam σφόδρα additam & superfluum esse.

Vers. 68. in litera Teth χησὸς εἶ σὺ κύριε: in Vaticano legitur, χησὸς εἶ σὺ. ita legit & Interpres: nam vertit, bonus es tu. Illud κύριε neque in Hebræo est.

Paulò post in eadem litera Teth vers. 69. ἐγὼ δὲ ἐν δλη καρδίᾳ μου: in Vaticano legitur sine voce illa μου: quam & beatus Hieronymus additam esse affirmat. non est in editione nostra vulgata, neque in Hebræo.

In eodem Psal. ver. 105. λύχνος τοῖς ποσὶ μου ὁ νόμος σου, in Vaticano, λύχνος τοῖς ποσὶ μου ὁ λόγος σου; quæ lectionem secutus Interpres vertit, Lucerna pedibus meis verbum tuum: Ita legit sanctus Augustinus, & ante illum sanctus Ambrosius & Cassiodorus. Conuenit etiam cum Hebræo, in quo sic legitur תורתך תחת רגלי

Paulò post in litera Nun vers. 109. vulgati libri Græci tam scripti quàm impressi habent ἡ ψυχὴ μου ἐν ταῖς χερσὶ σου, interpres legit ἡ ψυχὴ μου ἐν ταῖς χερσὶ μου: Itaque vertit, Anima mea in manibus meis. hanc lectionem approbans sanctus Hieronymus, scribens ad Suniam, ait; Sciendum est & apud Hebræos, & apud LXX, & apud omnes alios Interpretes scriptum esse in manibus meis, & non in manibus tuis, quod Hebraicè dicitur; & omnes apud Græcos Ecclesiastici Interpretes istum locum sic edisserunt; & est breuiter hic sensus: Quotidie periclitor, & quasi in manibus meis sanguinè meum porto, & tamen legem tuam non obliuiscor: hæc sanctus Doctor. beatus Ambrosius in Commentariis quæ scripsit in hunc Psalmum, asserit duobus modis hunc locum scriptum inueniri; ἐν ταῖς χερσὶ μου, & ἐν ταῖς χερσὶ σου. sed in plerisque legi, ἐν ταῖς χερσὶ σου. sanctus Augustinus: Nonnulli, inquit, codices habent, in manibus meis: sed plures in tuis. Et hoc quidem planum est. Iustorum enim anime in manu Dei sunt. Anima verò mea in manibus meis, quomodo intelligatur ignoro. Cassiodorus monachus secutus est lectionem illam: Anima mea in manibus tuis. Theodoritus & Euthymius legunt, & interpretantur, Anima mea in manibus tuis: sed melius, vt diximus, legitur, Anima mea in manibus meis, vt in editione vulgata habetur, & in Hebræo in quo est, תורתך תחת ימי ימי

In eodem Psalmo in litera Pe vers. 136. διεξόδοις ὑδάτων κατέβησαν οἱ ὀφθαλμοί μου. sanctus Ambrosius

tractans hunc locum, hæc scripsit: Sunt codices qui habent διεξόδοις ὑδάτων κατέβησαν οἱ ὀφθαλμοί μου. sed ego in Græco codice meo κατέβησαν legi, hoc est, descenderunt: in quo potest fieri, vt in vtrambilibet partem duarum adiectione, aut diminutione literarum scriptor errauerit. hæc sanctus Ambrosius. Videtur Interpres Latinus secutus lectionem illam διεξόδοις ὑδάτων κατέβησαν οἱ ὀφθαλμοί μου vertisse, Exitus aquarum deduxerunt oculi mei. beatus Hilarius legit, Exitus aquarum transferunt oculi mei. sanctus Augustinus legit, Exitus aquarum descenderunt oculi mei, videtur legisse διεξόδοις ὑδάτων κατέβησαν οἱ ὀφθαλμοί μου. Testatur idē Doctor se in nonnullis codicibus legisse, transferunt oculi mei. sanctus Hieron. vertit ex Hebræo, Riuus aquarum fluebant de oculis meis. Item quod sequitur ἐπεὶ ἐκ ἐφύλαξα τὸν νόμον σου, in codicibus emendatis legitur, ἐπεὶ ἐκ ἐφύλαξαν τὸν νόμον σου. quam lectionem secutus Interpres vertit: Quoniam non custodierunt legem tuam. in Hebræo etiam legitur, וירש כהן

In eodem legitur in litera Sade vers. 138. καὶ ἀλήθειαν σφόδρα. in aliis autem emendatis, καὶ ἀλήθειαν σε σφόδρα. quam lectionem secutus Interpres vertit: Veritatem tuam nimis. Ita legit sanctus Hilarius, & beatus Augustinus, & Cassiodorus monachus.

In eodem Psalmo legitur iuxta nonnullos impressos codices ἐφύλαξεν ἡ ψυχὴ μου τὰ μαρτύριά σου καὶ ἠγάπησεν. emendati libri habent post verbum illud ἠγάπησεν, αὐτὰ σφόδρα.

PSAL. CXIX. vers. 2. illud ὑπὸ χειλέων ἀδίκων καὶ ὑπὸ γλώσσης δολίας sine coniunctione illa καὶ legendum esse affirmat beatus Hieronymus scribens ad Suniam. neque in Hebræo est coniunctio.

PSAL. CXX. vers. 3. quod legitur, μὴ δώης εἰς σάλλον τὸν πόδα σου, in codicibus emendatis habetur, μὴ δώη εἰς σάλλον τὸν πόδα σου. quam lectionem secutus Interpres vertit, Non det in commotionem pedem tuum. Ita legit & interpretatur sanctus Hilarius. beatus Augustinus sequitur lectionem illam μὴ δώης. Ita Chrysostomus, Theodoritus, & Euthymius monachus. Editio Complutensis habet μὴ δώη. quod etiam cōuenit cum Hebræo: sic enim in illo legitur, וירש כהן

PSALM. CXXIII. vers. 3. quod legitur, ἐν τῷ ὄργισθαι τὸν θυμὸν αὐτῶν ἐφ' ἡμας: Vaticanus codex habet ἐν τῷ ὄργισθαι τὸν θυμὸν αὐτῶν ἐφ' ἡμας. Ita legit Interpres: nam vertit, Cum irasceretur furor eorum super nos. Ita legit sanctus Hilarius, nisi quod pro furor eorum, habet, animus eorum. Sanctus Augustinus legit, vt habet vulgata nostra editio; quæ conuenit cum Hebræo, sic enim in illo est וירש כהן

PSALM. CXXVI. vers. 5. & vlt. quod impressi libri habent, μακάριος, ὃς πληρώσει, in Vaticano legitur, μακάριος ἀνὴρ, ὃς πληρώσῃ: Atque ita legendum esse docet sanctus Hieronymus, scribens ad Suniam. Eandem lectionem secutus Interpres vertit, Beatus vir qui implebit. beatus Ioannes Chrysostomus legit, μακάριος ἀνδρῶν. Conuenit lectio cum Hebræo.

Extremus versus eiusdem Psalms legitur in libris vulgatis, ἐκ καταρχῆς κήσονται ὅταν λελάσῃ τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν ἐν πύλαις, in Vaticano exemplari leguntur hæc totidem verbis, nisi quod pro αὐτῶν habetur αὐτῶν. Ita legit & sanctus Ioannes Chrysostomus in explanatione huius Psalms.

PSALM. CXXVII. vers. 6. & vlt. quod legitur in libris vulgatis, καὶ ἴδοις υἱοὺς τῶν υἱῶν σου εἰρῶν ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ: in exemplari Vaticano habetur totidem verbis; nisi quod pro εἰρῶν ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ, legitur εἰρῶν ἐπὶ τῷ Ἰσραήλ. quam lectionem secutus est sanctus Hilarius: sic enim habet: Et videas filios filiorum tuorum, & pacem super Israel. Ita legit & Arnobius in Commentariis: Et videas, inquit, filios filiorum tuorum pacem super Israel. beatus Ioannes Chrysostomus legit, εἰρῶν ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ. Ita Theodoritus & Euthymius.

PSALM.

PSALM. CXXXIX. vers. 4. quod libri tam impressi quàm scripti habent *ἐνεκεν τῶ ὀνόματός σου ὑπέμεινά σε κύριε*, in libris emendatis legitur, *ἐνεκεν τῆ νόμου σου*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Propter legem tuam sustinui te Domine*. In Complutenti habetur, *ἐνεκεν τῆ ὀνόματός σου*. Ita in Commentariis Theodori & Euthymij. Sanctus Ioannes Chrysostomus licet legat *ἐνεκεν τῶ ὀνόματός σου*: affirmat tamen apud nonnullos legi *ἐνεκεν τῆ νόμου σου*. Fatetur sanctus Hieronymus plura exemplaria inueniri, quæ habeant, *ἐνεκεν τῶ ὀνόματός σου*. sed tamen veram lectionem esse asserit, *ἐνεκεν τῆ νόμου σου*. hanc & vulgata nostra lectio habet, Arnobius, Hilarius, Augustinus, & Cassiodorus. Conuenit etiam cum Hebræo, in quo est: *יְהִי הַיְהוָה יְהוָה*.

PSALM. CXXX. vers. 2. impressi libri, & plerique manuscripti habent, *ὡς ἀνταποδώσεις ὅτι τὴν ψυχὴν μου*. in quibusdam verò emendatis legitur, *ὡς ἀνταποδώσεις ὅτι τὴν ψυχὴν μου*. hanc lectionem habuit Interpres. sic enim vertit: *Ita retributio in animam meam*. Eodem modo legit Arnobius, & beatus Augustinus, Hilarius, & Cassiodorus legunt: *Sic retribues in animam meam*.

PSALM. CXXXII. vers. 2. legitur, *τὸν πάγονα τὸν Ἀράβων*. in aliis emendatioribus habetur, *τὸν πάγονα τῶ Ἀράβων*.

PSAL. CXXXV. vers. 4. quod legitur, *τὸ ποιήσαντι φάσμα μεγάλα μόνω*, beatus Hieronymus in iis quæ scripsit ad Suniam, affirmat superfluum esse hoc loco vocem illam *μόνω*. neque editio nostra vulgata habet.

PSAL. CXXXVII. vers. 1. legitur, *καὶ ἐναντίον ἀγγέλων*. in Vaticano habetur sine illa coniunctione *καὶ*, quæ neque in vulgata editione Latina est, neque in Hebræo.

In eodem legitur vers. 5. *καὶ ἀσάτωσαν ἐν ταῖς ὁδοῖς κυρίου*: sed in exemplari Vaticano habetur, *καὶ ἀσάτωσαν ἐν ταῖς ὁδοῖς κυρίου*. Sic & Interpres habuit: siquidem vertit, *Et cantent in viis Domini*. Conuenit lectio cum Hebræo, in quo est *יְהוָה יְהוָה*.

PSAL. CXXXVIII. vers. 4. vulgata lectio habet *ὅτι ἐκ ἐστὶ δόλος ἐν γλώσσῃ μου*. beatus Hieronymus scribens ad Suniam, affirmat legendum, *ὅτι ἐκ ἐστὶ λόγος ἐν γλώσσῃ μου*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Quia non est sermo in lingua mea*. Conuenit etiam cum Hebræo, in quo ita legitur: *יְהוָה יְהוָה*.

PSAL. CXXXIX. vers. 6. vulgati libri habent, *καὶ*

χοινία δέτεται παρὶς τοῦ ποσὶ μου. At beatus Hieronymus in his quæ sæpè citauimus, affirmat superfluum esse illud, *ποῖς ποσὶ μου*: quod neque in editione vulgata est, neque in Hebræo.

Paulò post, vers. 8. *ἐπισκιάσας ὅτι τὴν κεφαλὴν μου*: in Vaticano legitur, *ἐπισκιάσας ὅτι τὴν κεφαλὴν μου*, quemadmodum & Interpres legit, & in Hebræo est: sic enim in illo habetur, *יְהוָה יְהוָה*.

In eodem legitur vers. 13. *ποιήσει κύριος τὴν κείσιν τῶ πτωχῶν*. sed Vaticanus codex habet, *ποιήσει κύριος τὴν κείσιν τῶ πτωχῶν*. Ita & Interpres habuit. Conuenit lectio cum Hebræo in quo est *יְהוָה יְהוָה*.

PSAL. CXL. vers. 7. vulgatus codex habet, *διεσκορπίσθη τὰ ὄσα αὐτῶν*. Vaticanus verò, *διεσκορπίσθη τὰ ὄσα ἡμῶν*. ita legit Interpres Latinus, atque ita legendum esse affirmat sanctus Hieronymus scribens ad Suniam: sic etiam habetur in Hebræo.

PSAL. CXLIII. vers. 3. pro eo quod vulgati libri habent, *ὅτι λογίση αὐτῶν*, Vaticanus habet, *ὅτι λογίση αὐτῶν*: atque ita legens Latinus Interpres vertit, *Quia reputas eum*.

In eodem vers. 5. legitur in vulgatis, *κύριε κλίνον ἑσπέρης*, sed in Vaticano habetur, *κύριε κλίνον ἑσπέρης σου*. hoc vertit Interpres Latinus: *Domine inclina calos tuos*. Conuenit lectio cum Hebræo.

PSAL. CXLVII. vers. 16. quod legitur, *διδόντες χάριτα αὐτοῦ ὡς εἰς ἕριον*, in Vaticano exemplari est, *διδόντες χάριτα ὡς εἰς ἕριον*: quæ lectione secutus Interpres vertit, *Qui dat niuem sicut lanam*. Conuenit lectio cū Hebræo.

Vers. 19. vulgati codices habent, *ὁ ἀπαγγέλλων τὸ λόγον αὐτοῦ τῶ Ιακώβ*, sed in Vaticano exemplari legitur, *ὁ ἀπαγγέλλων τὸν λόγον αὐτοῦ*. hanc lectionem sequens Latinus Interpres vertit, *Qui annuntiat verbū suū Iacob*.

PSAL. CXLIX. vers. 9. & vlt. legitur iuxta vulgatos codices *δόξα αὐτῆς ἐστὶ πάσι*: sed Vaticanus habet *δόξα αὐτῆς ἐστὶ πάσι*. sic legens Latinus Interpres vertit, *Gloria hæc est omnibus*. licet Theodoritus, & plerique Græci tam codices, quàm Interpretes habeant *ἐστὶ*. Tamen beatus Augustinus legit: *Gloria hæc est omnibus*. Et ante illum Arnobius, & postea Cassiodorus monachus. At ne quis putet in solis nostris Latinis ita legi, addam non in solo Vaticano exemplari legi, *δόξα αὐτῆς ἐστὶ*, verum etiam in Commentariis sancti Ioannis Chrysostomi, qui legit, & interpretatur, *δόξα αὐτῆς ἐστὶ πάσι τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ*.

F I N I S.

Eruditifs. istas in Græcum Psalterium notationes,
dignas quæ typis mandentur, censemus. Anno
1571. Postridie Calend. Nouembris.

Augustinus Hunnæus.

Cornelius Reyneri Goudanus.

Johannes Harlemius.

